

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Geografie
Studijní program: Geografie
Studijní obor: Aplikovaná geografie

**MEZINÁRODNÍ PRACOVNÍ MIGRACE
V ČESKÉ REPUBLICE**

**INTERNATIONAL LABOR MIGRATION IN
THE CZECH REPUBLIC**

Bakalářská práce: 2012 – FP – KGE – 020

Autor:

Podpis:

Kateřina ROTHOVÁ

Adresa:

Gagarinova 789
Liberec 7

Vedoucí práce: RNDr. Tomáš Vágai

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
74	12	4	7	33	4

V Liberci dne: 25. 4. 2012

Čestné prohlášení

Název práce: Mezinárodní pracovní migrace v České Republice
Jméno a příjmení autora: Kateřina Rothová
Osobní číslo: P09000180

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložila elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedla jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 25. 04. 2012

Kateřina Rothová

Děkuji vedoucímu své bakalářské práce RNDr. Tomáši Vágaovi za pomoc a cenné komentáře během zpracovávání tématu.

Děkuji své rodině a blízkým přátelům, kteří mi byli po dobu studia oporou.

Děkuji všem zúčastněným respondentům, kteří byli ochotní a spolupracovali se mnou.

V neposlední řadě i společnosti Student Agency u které jsem mohla provádět dotazníkové šetření v rámci pracovních povinností.

Mezinárodní pracovní migrace v České republice

Anotace

Práce se zabývá problematikou mezinárodní pracovní migrace v České republice. Popisuje migrační politiku České republiky, charakterizuje migranty z hlediska počtu, věkového složení, národnostního a podle ekonomické aktivity jedince. Teoretická část práce vychází ze studia mezinárodních migračních konceptů. Praktická část práce se věnuje empirickému výzkumu, který je založen na dotazníkovém šetření a řízených rozhovorech. Porovnává vybrané migrační koncepty se zjištěnými hodnotami a odpovídá na otázku, zda pravidelná autobusová doprava ovlivňuje migraci. Obecně popisuje světovou migraci.

Klíčová slova

Migrační teorie, emigrace, imigrace, cizinec, občan České republiky, mezinárodní pracovní migrace, migrační politika České republiky

Annotation

This work deals with issues relating to international labor migration in the Czech Republic. Describes the migration policy of the Czech Republic, characterizes the number of migrants, age composition, ethnic and individual economic activity. The theoretical part is based on the study of international migration concepts. The practical part deals with empirical research, which is based on questionnaires and structured interviews. Compares the selected migration concepts with identified values and responds to the question whether regular bus service affects migration. Generally describes the global migration.

Keywords

Migration theory, emigration, immigration, alien, a citizen of the Czech Republic, international labor migration, migration policy of the Czech Republic

Obsah

Úvod.....	8
1. Cíle práce	9
2. Metody práce.....	10
3. Vymezení základních pojmů, jejich definice a klasifikace	13
3.1. Cyklický a periodický pohyb, pendleři	13
3.2. Migrující pohyb.....	13
4. Migrační teorie a koncepty.....	15
4.1. Úvod.....	15
4.2. Ravensteinovi zákony migrace (The laws of migration).....	17
4.3. Push – pull teorie (push – pull theory)	18
4.4. Neoklasická ekonomická teorie migrace (Neoclassical economics theory of migration)	19
Makro teorie	19
Mikro teorie.....	21
4.5. Teorie dvojího pracovního trhu (Dual labor market theory).....	21
4.6. Shrnutí.....	22
5. Globální směry migrace	23
6. Cizinci na územní České republiky.....	25
6.1. Vymezení základních pojmů.....	25
Občan České republiky	25
Cizinec	25
Azylant	26
6.2. Právní předpisy, které se týkají zaměstnávání cizinců.....	26
6.3. Zaměstnávání cizinců v České republice	27
Zaměstnávání občanů Evropské unie, Evropského hospodářského prostoru a Švýcarska .	29
Zaměstnávání cizinců, kteří nepotřebují pracovní povolení	30
Zaměstnávání cizinců s pracovním povolením	32

6.4.	Charakteristika cizinců.....	35
	Státní občanství	35
6.5.	Shrnutí.....	40
7.	Migrační politika České republiky	42
7.1.	Migrační politika České republiky	42
7.2.	Vízová politika České republiky	45
7.3.	Shrnutí.....	46
8.	Praktická část	48
8.1.	Dotazníkové šetření.....	48
8.2.	Řízený rozhovor	55
8.3.	Shrnutí.....	58
9.	Závěr	60
	Seznam použité literatury.....	62
	Seznam obrázků	65
	Seznam tabulek	65
	Seznam grafů.....	66
	Přílohy.....	67
	Příloha č. 1 – dotazník v českém jazyce.....	67
	Příloha č. 2 – dotazník v anglickém jazyce.....	70
	Příloha č. 3 – tabulka dělení pobytu pro vstup cizinců třetích zemí na území České republiky	73
	Příloha č. 4 – mapový podklad: Cizinci evidovaní na úřadech práce a jejich struktura v krajích ČR, stav k 31. 12. 2011.....	74

Seznam použitých zkratk

ČR Česká republika

ČSÚ Český statistický úřad

EHP Evropský hospodářský prostor

EU Evropská unie

MPSV Ministerstvo práce a sociálních věcí

MV Ministerstvo vnitra

Úvod

Přesun obyvatel v rámci určitých hranic je poměrně stará záležitost. Od počátku cíleného shromažďování hledali lidé nové možnosti a také místa kde by se mohli usídlit. Pokud někde „docházelo“ místo pro obživu, přesunula se část obyvatelstva do jiných míst. Například ve starověku získal tento proces obrovských rozměrů – stěhování národů. Celé národy se přesouvali z jednoho místa na druhé za účelem zisku, kořisti v podobě zlata, drahých kamenů či koření, tak zisku nového území, kdy se některé oblasti staly místem zakládání nových sídlišť.

Dnešní svět už neumožňuje zabydlovat prázdné oblasti. Pohyb se ale začíná studovat. Přesouvání obyvatel zajímá velké množství institucí ale i osob, které se snaží migraci a mobilitu obyvatel vysvětlit. Aktuálně je migrace a její existující překážky mimo jiné ovlivněna globalizací.

V bakalářské práci se zabývám teoriemi migrace, je ovšem zaměřena na mezinárodní pracovní migraci. Vybrané koncepty jsou popsány a na jejich základě se snažím posoudit jejich aktuálnost a možnost uplatnění na území České republiky. Teoretický rámec migračních teorií je postaven na diplomové práci B. Krejčové (2010), která sloužila jako vhled do problematiky.

Proces migrace a důvody jsou popsány v další části práce, kde také zkoumám jak na migraci a hlavně udílení pracovního povolení a potřebných víz, nahlíží zákony České republiky. Na základě statistik vydávaných úřadem práce jsem sestavila tabulku a následný graf průběhu migrace za účelem získání práce. Celý proces přesunu cizince od požádání povolení vstupu na území republiky až po první den v nové práci a zemi je také popsán v teoretické části.

Díky osobním zkušenostem z paluby autobusu společnosti Student Agency získávám potřebná data z rozdaných dotazníků (tedy dotazníkovým šetřením). Pokládám zde i otázku, zda je dopravní dostupnost důležitá pro výběr cílové destinace. Snažím se díky těmto materiálům poukázat na různorodé potřeby a důvody migrace do České republiky a rozdílný přístup k migrační politice v rámci republiky.

Hledám spojitosti mezi teoriemi migrace a současnou migrací, která se stává stále vyhledávanější. Ovšem přináší i spousty rizik především po (v průběhu) ekonomické krize po roce 2008.

1. Cíle práce

Cílem bakalářské práce je zhodnocení situace pracovní migrace v rámci České republiky od roku 2000 po současnost.¹ Území České republiky je vybráno kvůli praktické části, kde provádím dotazníkové šetření na palubách autobusů společnosti Student Agency .

V praktické části si pokládám otázku, zda má pravidelná dálková doprava (či přeprava) vliv na výběr cílového státu či oblasti a jak ovlivňuje pracovní migraci kvantitativně.

Práce je rozdělena do dílčích cílů:

- Rešerše a studium odborné literatury, analýza migračních teorií
- Získání a zpracování statistických podkladů z materiálů Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva vnitra a Českého statistického úřadu. Vytvoření vlastních tabulek a grafů ze získaných dat, které doloží problematiku pracovní migrace v České republice.
- Na základě získaných dat z Ministerstva práce a sociálních věcí vytvořit mapový podklad pro následnou analýzu v teoretické části.
- Díky dvouletému pracovnímu poměru v jedné z největších dopravních firem ve střední Evropě, mohu zhodnotit osobní rozhovory s migranty, kteří využívají autobusovou dopravu při cestách do vlasti a zpět.
- V praktické části rozdat minimálně sto kusů dotazníků v průběhu září 2011 – února 2012, převážně na palubách mezinárodních linek autobusů spol. Student Agency a vyhodnotit odpovědi respondentů.

¹ Současností myslím rok 2010. Kompletní data pro rok 2011 nejsou v době tvorby bakalářské práce k dispozici. Některé dostupné jsou použity v bakalářské práci. Většinou se ale jedná o statistické údaje z přelomu roku 2010 a 2011.

2. Metody práce

Počáteční rešerši tištěných a elektronických zdrojů jsem získala dostatečné množství podkladového materiálu. Studium odborné literatury autorů jako: D. Drbohlav, Z. Uherek (Reflexe migračních teorií, 2007), J. M. Rubenstein (Contemporary human geography, 2010), Knox, Marston, Nash (Human geography: places and regions in global context, 2004) či De Blij a O. Miller (Human Geography: culture, society and space, 1986), bylo základem k teoretické části práce. Statistická data jsem získávala na krajské pobočce úřadu práce v Liberci a také pomocí internetového portálu Ministerstva práce a sociálních věcí (dále MPSV). Souhrnná data jsem přejímala ze sekundárního zdroje – Českého statistického úřadu (dále ČSÚ). Ze získaných statistických dat jsem zpracovala tabulku vývoj počtu cizinců na území ČR a tabulku ukazatelů věku, národnosti cizinců, počtu povolení nebo informačních karet.

Zaměřila jsem se na zaměstnávání cizinců a občanů Evropské unie, Evropského hospodářského prostoru a Švýcarska a občany třetích zemí, kteří jsou zaměstnanci buď tuzemského, nebo zahraničního zaměstnavatele na území ČR. Tudíž nevěnuji pozornost osobám, které nejsou občany České republiky, ale podnikají na území České republiky. Výběr byl proveden na základě řízené odborné praxe prováděné na krajské pobočce úřadu práce v Liberci.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí, praktická část a teoretická. V teoretické části jsem popsala vybrané teorie, které spíše vysvětlují vznik migrace na ekonomických základech než následný průběh a přetrvávání. Vymezila jsem základní pojmy týkající se procesu migrace. Další kapitolu jsem zaměřila na nastínění migračních směrů ve světě. Kde jsem popsala hlavní proudy migrace a charakterizovala migranty. Následující část se stahuje k migraci v České republice. Opět zde popisuji základní pojmy, se kterými pracuji v kapitole a následně v celé práci. Úvodní charakteristiku a povinnosti jedinců, kteří přicházejí do Čech za prací, jsem získala ve spolupráci s pracovníky krajské pobočky úřadu práce v Liberci. Pracovala jsem převážně se zákonem o zaměstnanosti č. 345/2004 Sb., který tato ustanovení vymezuje. Doplňující informace mi poskytovala Bc. Huková, z úřadu práce, oddělení zaměstnávání cizinců. Při sestavování charakteristiky migrantů jsem pracovala s portálem MPSV, získanými materiály a brožury, vydávanými MPSV a Českým statistickým úřadem. Teoretickou část práce ukončuje kapitola o migrační politice České republiky.

Praktická část je prováděna na autobusových linkách společnosti Student Agency, konkrétně na všech mezinárodních trasách: Praha – Amsterdam, Praha – Berlín, Praha – Bratislava, Praha - Budapešť, Praha – Curych, Praha – Hamburk, Praha – Londýn, Praha – Mnichov, Praha – Paříž,

Praha – Vídeň a Praha – Ženeva a zpět.² Přítomným cestujícím, kteří dosahovali věku od 25 let a mluvili jiným mateřským jazykem než českým, jsem rozdávala dotazníky. Prvotní rešerši jsem mohla provádět díky pracovním povinnostem – kontrole dokladů jako je pas nebo občanský průkaz. Rozdala jsem okolo dvaceti pokusných dotazníků, stejnému typu respondentů, pro zjištění nejefektivnějšího postupu pro získání potřebných dat. Zjistila jsem potřebnou formu dotazníku (tištěná, online) a strukturu pokládaných otázek (doplňovací, zaškrťovací aj.) a nakonec i potřebné formulace, kterým respondenti rozuměli a dokázali tak odpovědět na požadované otázky. Dotazník jsem rozdávala v české a anglické verzi.

Otázky se týkaly země původu, doby pobytu cizinců v cizí zemi, oboru aktuální práce nebo důvodů migrace. Také jsem zařadila do dotazníku otázku, zda jim migrace něco přinesla, tedy jestli jsou spokojení či nespokojeni a zda se do své rodné vlasti někdy vrátí. Otázky věku, pohlaví a země původu jsou vybrané pro charakteristiku cizinců. Doba pobytu cizinců ukazuje, jak dlouho zde cizinec pobývá a zda má nárok na trvalý pobyt. Obor, ve kterém migrant aktuálně pracuje, slouží k porovnání společenského statusu. Přínos z migrace je už pouze subjektivní hodnocení daného procesu, každý respondent vnímá příchod do „nové země“ jinak a se snaží překonat jiné překážky. Poslední otázkou je již výše zmíněná osobní otázka, zda se migrant do své mateřské vlasti vrátí.

Celý dotazník je rozdělen na několik částí a respondenti odpovídali na otázky doplňovací nebo výběrové. Pro potřeby práce bylo nutné získat co nejvíce respondentů. Minimální počet jsem si stanovila na 100 respondentů. Sběr dat probíhal od září roku 2011 do února 2012. Většina respondentů byla dotázána právě na palubě autobusů společnosti Student Agency, někteří ovšem vyplnili dotazník na požádání mých přátel nebo známých. Vzorek respondentů byl vybrán na základě „statusu“ migranta. Vyřazení byli studenti a nepracující občané. Věková struktura dotázaných se pohybovala převážně od 25 ti let do 65 let. Bylo rozdáno 160 dotazníků a celková návratnost činila 77%, celkem se mi tedy navrátilo 123 dotazníků.

Dotazníky jsem rozdávala v tištěné formě a také posílala přes emailové schránky respondentům, kteří se rozhodli pro vykonávání své práce vybrat si právě Českou republiku.³

Další částí byli řízené rozhovory (v menšině) s migranty po celé České republice. Vzorek cizinců jsem získala z osobních kontaktů. Vybrala jsem si osoby, které žijí v České republice už

² Mimo linek Praha – Košice, Praha – Janov (Řím, Neapol) a zpět, kde jsem neměla možnost provádět svůj výzkum z nařízení nadřízených ve firmě Student Agency. Na ostatních mezinárodních linkách pracuji od roku 2010. Linka Praha – Mnichov byla 11. 12. 2011 zrušena, proto na ní výzkum skončil k tomuto datu.

³ Formu si zvolil každý respondent sám.

více jak 5 let, a proto mají možnost požádat o státní občanství. Byli to cizinci starší 25 ti let a 90% z nich získalo trvalý pobyt buď z důvodu sloučení rodiny, nebo o trvalý pobyt požádali. Ostatní využili možnost získání Českého občanství. Rozhovor jsem prováděla s 20 ti migranty v průběhu května 2011 – prosince 2011. Rozhovor jsem si poznamenávala do svých poznámek a posléze vytvořila závěr, který naleznete v praktické části bakalářské práce. Otázky jsem pokládala zprvu stejné jako v dotazníku, vždy jsem je ale doplnila o osobní pohled na danou věc. Mezi doplňující otázky patřily: Jaký je podle Vás důvod, že zaměstnavatelé přibírají cizince do svého podniku? Měl (a) jste někdy problém s tím, že jste se nenarodil (a) v České republice?⁴ Jaké překážky jste musel (a) překonat při pobytu v České republice (potřebná víza, povolení či antipatie ze strany okolí, aj.)? Dotázaných jsem se také ptala, jaké byly prvotní důvody migrace a jaké mají plány do budoucna.

Další částí mého výzkumu byla odborná řízená praxe na krajské pobočce úřadu práce Ministerstva práce a sociálních věcí v Liberci. Praxe probíhala pod vedením Mgr. Heleny Adamcové vedoucí oddělení zaměstnanosti a Bc. Hukové z oddělení cizinců. Odborná praxe trvala deset dní a uskutečnila se v průběhu podzimu 2011. Na oddělení zaměstnanosti cizinců jsem byla seznámena se zákony, které upravují pracovní podmínky pro cizince, s jejich povinnostmi a základním dělením. Nahlížela jsem do registru cizinců s pracovním povolením, informačními kartami i tzv. kontraktem. Měla jsem možnost nahlédnout i na oddělení inspekce a kontroly, kde se snaží potírat nelegální migraci a s ní spojenou nelegální pracovní činnost. Svoje dotazy k aktuální migrační politice jsem směřovala k Ing. Záleskému, z oddělení trhu práce. Získala jsem zde základní povědomí o migrační politice a nástrojích aktivní politiky v oblasti zaměstnanosti. Tyto informace jsem zapracovala do kapitoly cizinci na území České republiky. Statistická data pro okres Liberec jsem ve své práci použít nemohla, vzhledem k vymezenému měřítku, proto jsem statistická data (počet cizinců na území ČR, počet cizinců podle informačních karet a povolení) získala z portálu Ministerstva práce a sociálních věcí.

Práci doprovází osobní poznámky a názory k dané problematice, které jsem získala díky pracovnímu poměru u společnosti Student Agency a mým příbuzným, kteří se rozhodli za práci vycestovat do zahraničí.

⁴ Otázka rasy a národnosti, některé národy jsou akceptovány občany České republiky. Dále jsem otázku rasy nerozebírala.

3. Vymezení základních pojmů, jejich definice a klasifikace

Po celém světě „vykonávají“ lidé určitý pohyb. Základní dělení pohybu obyvatel uvádí De Blij a Miller (1986, s. 102- 105). Pohyb je rozdělen do tří skupin:

- cyklický (*cyclic movement*)
- periodický (*periodic movement*)
- migrující, stěhovavý (*migratory movement*)

3.1. Cyklický a periodický pohyb, pendleři

Cyklické pohyby zahrnují každodenní cesty, které začínají a končí v místě bydliště. Můžeme za ně považovat každodenní cestu do zaměstnání nebo do školy, spadá sem i sezonní dovolené. Cyklické pohyby se ohrávají v rámci kratších časových období, tedy že „člověk“ tráví více svého času v místě trvalého bydliště. Oproti tomu periodický pohyb je takový pohyb, kdy se na určitém místě zdržujeme delší dobu, avšak do místa bydliště se pravidelně vracíme. Za periodický pohyb můžeme považovat například studium v jiném městě (státě) nebo tzv. pendlery (De Blij, Muller, 1986, s. 102 – 105).

Pendleři jsou tací migranti, kteří cestují do zaměstnání přes hranice státu pravidelně, zatím co bydlí v místě svého rodiště. Vhodnější český název udává Ministerstvo práce a sociálních věcí – přeshraniční pracovník. Přeshraniční pracovník migruje za prací v rámci Evropské unie.

„Přeshraniční pracovník je osoba zaměstnaná nebo samostatně výdělečně činná v jiném členském státě, než je stát bydliště, kam se vrací denně nebo nejméně jednou týdně.“ (Úřad práce ČR, oddělení zaměstnanosti – EURES, 2012)

3.2. Migrující pohyb

Třetím typem prostorového pohybu obyvatel je migrující pohyb. Obecně bychom mohli říci že, migrace je jakýkoliv pohyb živých organismů z jednoho místa na druhé. Migrace je forma mobility. (Rubenstein, 2010, s. 73) Mobilita je chápána jako celkový pohyb obyvatel a to jak v rámci dojíždění za prací tak přestěhování za hranice své obce. (Knox, P., Marston, S., Nash, A., 2004, s. 119.) Fellmann definuje migraci jako „stálé nebo plánované dlouhodobé přemístění místa bydliště.“ (Fellmann, J., a kol., 2007, s. 73.)

„Migrace je dlouhodobý přesun na nové území. Migrace zahrnuje trvalou nebo dočasnou změnu bydliště z jedné residenční čtvrti nebo osady (správní jednotky) do jiné.“ (Knox, Marston, Nash, 2004, s. 108)

Definice migrace je velké množství všechny, ale vyznívají v základu stejně. Migrace je určitý pohyb obyvatel za hranice správní jednotky, většinou s trvalým charakterem a určitým záměrem.

Migrace se dá rozdělit podle několika faktorů. Z pohledu rozhodování jako migraci dobrovolnou (*voluntary migration*), tím chápeme, že jedinec se rozhodl zcela podle své vůle, nebo nucenou (*forced migration*), kdy je jedinec donucen opustit své rodné území díky různým důvodům. (De Blij, H., Muller, O., 1986, s. 108-109)

Z pohledu území je migrace dělena na interní a externí migraci. Interní migrace představuje pohyb v rámci jednoho státu, kdy jedinec mění místo svého trvalého bydliště⁵, naopak externí pohyb je takový kde se obyvatelé přesunují mimo původní „domovské“ území, tedy mimo daný stát. (De Blij, H., Muller, O., 1986, s. 108-109)

Pokud vezmeme v potaz hledisko směru, které má v podvědomí asi každý z nás, dělíme migraci na emigraci a imigraci. Emigrace je proces kdy jedinec opouští původní místo pobytu a odchází za hranice území. Imigrace je pohyb, při kterém jedinec vstupuje do cílového prostoru a přichází do nového území. Rozdíl těchto ukazatelů vždy pro daný prostor (stát) se nazývá migrační saldo.⁶ Můžeme říci, že migrační saldo je rozdíl mezi přistěhovalými a vystěhovalými migranty.

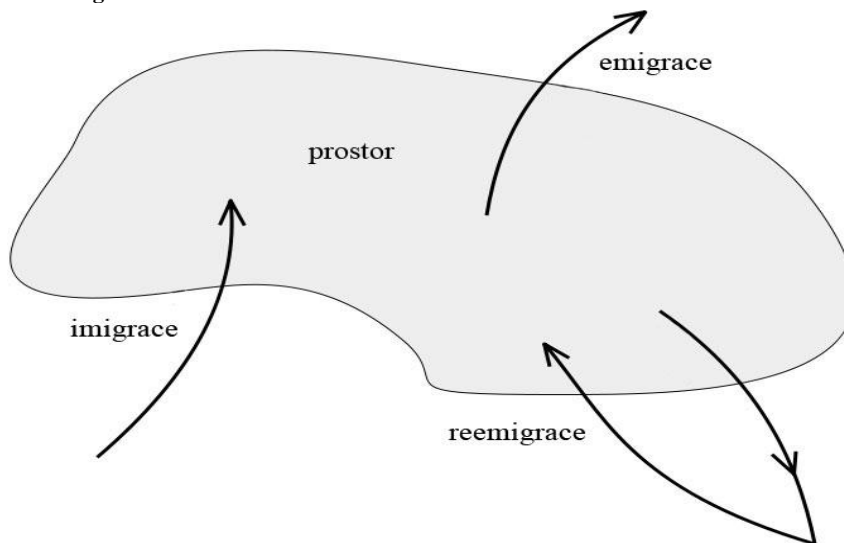
Jedinec, který se rozhodne vrátit zpět do země původu, podniká pohyb reemigrace, zpětné migrace. Tento typ můžeme vidět hlavně v rozvojových zemích, kde migranti odcházejí za výdělkem, na delší čas změni svoje trvalé bydliště a po určité době se vracejí zpět do vlasti. (Knox, Marston, Nash, 2004, s. 119)

⁵ Příkladem může být přestěhování rodiny do jiného města. Změni tedy trvalé bydliště. Se změnou bydliště většinou přichází i změna zaměstnání, školy a jiných „míst“ kde se normálně vyskytujeme.

⁶ Migrační saldo ukazuje, kolik jedinců přijde a kolik odejde v rámci jednoho státu.

Názorně můžeme procesy migrace vidět na přiloženém schématu.

Obrázek 1: schéma migračních směrů

Zdroj: převzato z Wikipedie, upravila autorka, 2012

Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Migration_types.svg

4. Migrační teorie a koncepty

4.1. Úvod

Migrace je v obecném slova smyslu přesun živých organismů z jednoho místa do druhého a migrovat může prakticky cokoli od živočichů, rostlin, lidí nebo dat. Pokud budeme hledat její počátky v historii, asi bychom měli začít u Velké řecké kolonizace, která je symbolem řízeného pohybu obyvatel (8. až 6. stol. př. n. l.). Přesuny obyvatel začínaly i před Velkou řeckou kolonizací, ale spočívaly spíše v pohybu menší skupiny obyvatel. Hlavními důvody tehdejší migrace bylo dosažení dostatečných zásob jak zvěře, nebo například půdy která se stala základem k obhospodařování a životu. Přelidněné oblasti a jejich nesnesitelné životní podmínky donutily přesunout své bydliště mnoha národům (kočovné národy). V průběhu staletí se důvody pro migraci postupně měnily, podle dostupných možností a politických situací (či mocnářských). Přesto přetrvávaly hlavní pilíře migrace stejné.

Přes starověké přesouvání obyvatel, kvůli zisku půdy k středověkému boji o nová neobjevená území, kdy lidé přinášeli domorodcům svoji kulturu, se způsoby migrace změnili v tom, že se už stávala „řízenou“. Tedy někdo, patrně panovník podal rozkaz a část jeho obyvatelstva musela odcestovat za hranice domoviny. S přibývajícím pokrokem a průmyslovými revolucemi, se lidé přemísťovali cíleně za prací. Továrníci přesouvali svoje rodiny a svůj majetek do nových

lokalit, kde zakládali průmyslové podniky a tím dávali možnost práce. S přicházející se technologickou modernizací se měnili i pohledy na „problémy lidstva“. Začali se rozvíjet vědní obory a mezi nimi i sociologie, demografie, geografie aj.

První pokusy o studium migrace byly spíše lokální a snažili se vysvětlit pohyby obyvatel, jejich důvody a příčiny. Ovšem až na konci 19. století pokládá Ravenstein základy teorií migrace. Původně šlo o seskupení spíše pravidelností než o samotnou teorii. Na jeho základech stavěli své teorie ostatní myslitelé v oblastech sociologie, ekonomie, antropologie, demografie či etnologie. (Drbohlav, Uherek, 2007, s. 127)

Migrace je tedy komplex procesů, které můžeme studovat interdisciplinárně. Jejím studiem se zabývají například geografové, sociologové, ekonomové, historici nebo demografové. M. Vojtková píše v Teorii mezinárodní migrace (2005) že, migrace je jak příčinou, tak i důsledek prostorových změn v organizaci společnosti. Je to fenomén, jev, děj, motor, hrozba, řešení, cíl, komplikace i výhoda.

Existuje několik teorií, které vznikaly nezávisle na sobě a v rámci jiných oborů. Některé teorie se zabývají migrací na mikro úrovni nebo makro úrovni. Liší se převážně v tom, kterou příčinu zandávají jako hlavní a na jaké otázky odpovídají. (Drbohlav, Uherek, 2007, s. 127) Abychom zhodnotili migraci komplexně, je třeba pohledu z několika hledisek. V následné tabulce můžeme vidět hlavní teorie, jejich autory a vznik díla, ve kterém byla teorie publikována. V mé práci se zabývám mezinárodní pracovní migrací a proto některé teorie či koncepty nejsou v práci popsány. Vybrané teorie mají spíše ekonomický charakter vzhledem k povaze práce. Vybrala jsem si také teorie, které popisují spíše příčinu migrace než její trvání. Praktická část je postavena na důvodech migrace a zohlednění některých faktorů jakým je například právě doprava, proto ve své práci popisují tyto teorie: Ravensteinovi zákony migrace, push-pull teorii, neoklasickou makro a mikro teorii a teorii dvojího pracovního trhu.

Tabulka 1: Stručný přehled migračních teorií od 19. století (převzato z: M. Vojtková, Teorie mezinárodní migrace, 2005)

Autor:	Jméno teorie:	Vznik:	Dílo:
Ernest George Ravenstein	předchůdce "push - pull" teorie	1885 - 1889	The Laws of Migration
Alfred Cort Haddon	studie o přistěhovalectví	1911	Wandering of people
William Issac Thomas, Florian Znaniecki	koncept disorganizace	1918 - 1920	The Polish Peasant in Europe and America
Robert Ezra Park	4 základní potřeby migranta	1925	The City
Arthur W. Lewis	Makro teorie - neoklasická teorie ekonomické rovnováhy (Macro theory - Neoclassical economic approach)	1954	Economic development with unlimited supplies of labor
Gunnar Myrdal	Teorie kumulativní příčiny (Cumulative causation)	1957	Rich Lands and Poor
Donald J. Bogue	Push-pull teorie (navazuje na neoklasickou ekonomickou teorii)	1963	Technique and Hypotheses for the study of differential migration
Michael P. Todaro	Mikro teorie - neoklasická teorie ekonomické rovnováhy (Micro theory - Neoclassical economic approach)	1969	A model of labor migration and urban unemployment in less - developed countries
Immanuel Wallerstein	Teorie světových systémů (World systems theory)	1974	The Modern World System, Capitalist Agriculture, and the Origins of the European World Economy in the Sixteenth Century
Michaela J. Piore	Teorii dvojího pracovního trhu (Dual labor market theory)	1979	Birds of passage: Migrant Labor in Industrial Society
Graeme J. Hugo	Teorie sítí (Network theory)	1981	Village-community ties, village norms, and ethnic and social networks: A review of evidence from the Third World
James T. Fawcett	Teorii migračních systémů (Migration system theory)	1989	Networks, linkages and migration systems
Oded Stark	Nové ekonomické přístupy (The new economic approach)	1985, 1991	The New Economics of Labour Migration, The Migration of Labor
Douglas S. Massey	Institucionální teorie (Institutional theory)	1993	Theories of International Migration: A Review and Appraisal
Steven Castles	Historicko-strukturalistický přístup (Historical - structural approach)	1998	The Age of Migration

4.2. Ravensteinovi zákony migrace (The laws of migration)

Jako první se svými poznatky přichází německý demograf Ernest George Ravenstein. Spíše než s teorií, seskupí svoje poznatky z pozorování do „zákonů migrace“ (The Laws of Migration, 1885, 1889). Ravensteinovi zákony bychom mohli rozdělit do tří skupin (Rubenstein, 2010, s. 52):

- Důvody migrace
- Charakteristika migrantů
- Vzdálenost na kterou jedinci migrují

Ravenstein získal svoje zákonitosti ze sčítání obyvatel ve Velké Británii a Walesu. Vycházel tedy z prostorového uspořádání a pohybu populace na konci 19. století. Zákonitosti, které tehdy formuloval, dnes musíme přizpůsobit k novodobým poměrům, protože vznikaly v odlišném

prostředí. Postavení mužů a žen, industrializace nebo vzdělávání se během století změnilo, i když nemůžeme Ravensteinovi upřít jeho nadčasovost ve své době.

Jeho zákony se staly podkladem pro další zkoumání a vytváření nových migračních teorií.⁷

Jedenáct hlavních zákonů bylo definováno takto: (E. G. Ravenstein, 1885, s. 196 – 199)

- Migrace probíhá krok po kroku.
- Většina migrantů cestuje na krátkou vzdálenost.
- Migranti, kteří migrují na delší vzdálenost, se přesunují do center obchodu a průmyslu.
- Hlavní směr migrace je z venkovského prostředí do průmyslových oblastí.
- Počet migrantů roste s procesem industrializace.
- Obyvatelé narození ve městě migrují méně než obyvatelé narození na venkově.
- Většina migrantů jsou dospělí jedinci, rodiny s dětmi migrují převážně vně země.
- Muži migrují více přes hranice, zatímco ženy v rámci jednoho území.
- Každý migrační proud vyvolá migrační protiproud.
- Hlavními důvody migrace jsou ekonomické důvody.

Ravensteinovi zákony i přesto, že byly vytvořeny v 19. století, platí i současnosti.

4.3. Push – pull teorie (push – pull theory)

Další osobností v oblasti migračních teorií se stal E. S. Lee. Lee rozšířil původně jednoduchý model push – pull teorie od Donalda J. Bogue (1963), který předpokládal působení faktorů na migrující jedince. Faktory, které jedince přitahují, jsou tzv. pull faktory a tzv. push faktory jsou takové, které naopak jedince nutí opustit zemi původu.

Lee na tomto principu stavěl svoji push – pull teorii. (Drbohlav, Uherek, 2007, s. 130) Faktory rozdělil následovně:

Push faktory:

- Nedostatek ekonomických a pracovních příležitostí (pokles národních zdrojů, vytěžení dolů,...)
- Nízká sociální a životní úroveň
- Nedostatek zdravotní péče a vzdělávání
- Války a politické represe

⁷ Současný autor Rubenstein pracuje s migračními zákony ve své práci „Contemporary human geography“ (2010), kdy na základě těchto zákonů rozšiřuje push a pull faktory na ekonomické, kulturní a environmentální. Více viz push – pull teorie.

- Přírodní neštěstí
- Hlad, chudoba a nemoci

Pull faktory:

- Dostupnost pracovních příležitostí (vyšší příjmy)
- Lepší bydlení
- Možnost kvalitního vzdělávání a zdravotní péče
- Politické svobody
- Blahobyt
- Migrace za rodinnými příslušníky, kteří už migrovali

Z modelu push – pull teorie můžeme vyvodit, že jedinec se k migraci rozhodne, až některý z faktorů dosáhne určité intenzity. Působí zde jakási selektivita, protože na každého jedince působí faktory migrace rozdílně. Proto ne každý opustí svou rodnou zemi. (Lee, 1967 v Drbohlav, Uherek, 2007, s. 130)

Dalším kdo rozšiřuje push – pull teorii, je současný autor Rubenstein. Faktory nerozděluje čistě na push a pull ale rozlišuje, zda jsou ekonomického, kulturního či environmentálního charakteru. Mezi ekonomické faktory můžeme zařadit například ekonomickou stabilitu, lépe ohodnocenou práci, dostupné sociální benefity či vysokou zaměstnanost. Další skupinou jsou kulturní faktory, mezi které uvádí Rubenstein politickou stabilitu a otroctví. Přírodní katastrofy, celkový charakter prostředí či klimatické změny spadají do environmentálních faktorů. (Rubenstein, 2010, s. 52)

4.4. Neoklasická ekonomická teorie migrace (Neoclassical economics theory of migration)

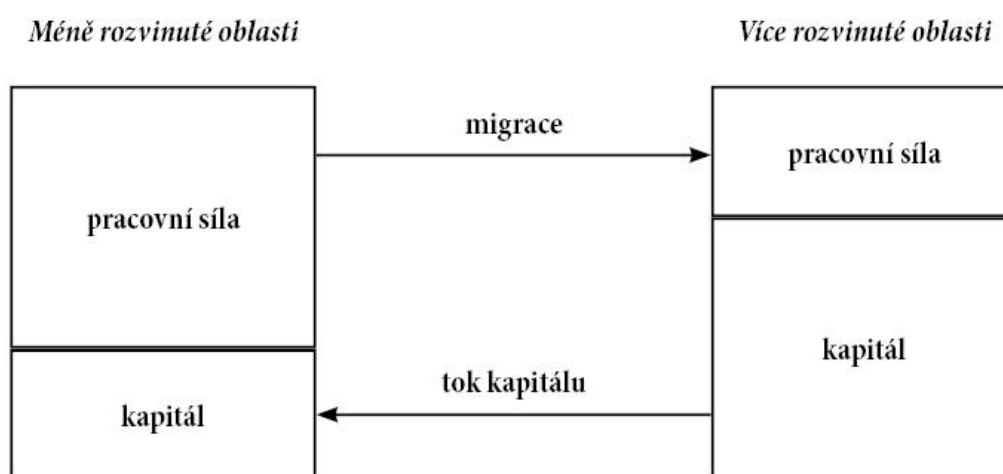
Neoklasický ekonomický přístup dělíme na dvě úrovně – makro teorii (*macro theory*) a mikro teorii (*mikro theory*).

Makro teorie

Prvním zastáncem makro teorie byl A. W. Lewis (1954), který se snaží vysvětlit pracovní migraci v procesu ekonomického rozvoje. Vychází přitom z geografického rozdílu v poptávce a nabídce po pracovních silách. Základem jsou mzdové rozdíly, které vytvářejí dva migrační toky.

První tok zohledňuje nabídku a poptávku po práci včetně výšky mzdy. Jedinec odchází z míst s vysokou nabídkou práce a nízkými mzdami do více vyspělých států s vysokou poptávkou práce a vysokými příjmy. Laicky bychom mohli říci, že jedinec odchází z míst, kde je přebytek pracovní síly a proto si zde ekonomické subjekty (firmy) dovolí zaměstnávat zaměstnance za minimální mzdy, do míst kde je pracovní síla potřeba a odvedená práce je (možná) nadhodnocena. Úbytek pracovních míst má za následek růst platů ve zdrojové oblasti. Místa začínají být finančně zajímavá, aby přilákala zájemce. V rozvinutých oblastech se nabídka práce zvyšuje a dochází ke snižování průměrných reálných mezd.

Obrázek 2: Schéma neoklasického mechanismu

zdroj: Oberg, S. (1997). Theories on inter-regional migration: An overview. In JENNISSEN, R., Causality Chains in the International Migration Systems Approach, s. 423, In Knoblochová, 2011, str. 18, přeložila a upravila autorka, 2012

V dlouhodobém měřítku se uvažuje o vyrovnání ekonomických rozdílů mezi méně vyspělými a vyspělými státy. (Vojtková, 2005, s. 2)

Druhý proud je tok kapitálu. Do méně rozvinutých oblastí proudí lidský kapitál a investice v podobě vysoce kvalifikovaných pracovníků. V méně rozvinutých zemích je nedostatek kapitálu a tudíž předpoklad nižších nákladů, které lákají investory a firmy. Oba proudy sice fungují nezávisle, přesto se doplňují a snaží se nastolit mezinárodní ekonomickou rovnováhu.

Neoklasickou teorii bychom asi lépe využili k vysvětlení vnitřní migrace, kdy není prostor vázán migrační politikou států, kterých se dotýká. Stejně dobře ovšem můžeme tento model aplikovat na migrační toky v rámci Evropské unie.

Mikro teorie

Michael P. Todaro v roce 1969 publikoval svoji teorii v díle „A model of labor migration and urban unemployment in less-developed country“. Ekonomický přístup rozebíral v menším „měřítku“, tedy na individuálním rozhodnutí jedince.

Zohledňuje se zde racionální přístup jedince a využití tzv. cost-benefit kalkulatoru, který slouží pro kalkulaci nákladů a zisků migranta. Jedinec se snaží o maximalizaci svého zisku na základě pravděpodobnosti nalezení práce a uplatnění schopností migranta. (tzv. lidský kapitál) Lidé se musí vypořádat s určitými investicemi jak ekonomickými (náklady na cestu, náklady na hledání práce, výuka jazyka aj.) tak psychologickými, kdy imigrant zohledňuje staré sociální vazby a možnost utvoření nových. Mezi investice brát i poznání nové kultury. U nelegálních migrantů bereme v potaz i riziko možné deportace. Migranti očekávají celkové zlepšení kvality života.

Aby fungoval model mikro teorie, je potřeba oblastí s rozdílnými příjmy a mírou nezaměstnanosti. (Massey, 1993, str. 435 in Knoblochová, 2011, str. 20) Jedinec hodnotí zisky a výdaje odlišně, na základě svých individuálních předpokladů a životních cílů. Proto je zjevné, že migranti ze stejné země mohou mít rozdílné sklony k migraci. (Drbohlav, Uherek, 2007, s. 131)

4.5. Teorie dvojího pracovního trhu (Dual labor market theory)

Teorie dvojího pracovního trhu patří mezi ekonomické teorie a jejím průkopníkem byl Michael J. Piore. Piore tvrdil, že mezinárodní migrace je způsobena neustálou poptávkou po pracujících silách řad imigrujících cizinců, kteří se tam stávají součástí ekonomicky vyspělých zemí. (Drbohlav, Uherek, 2007, s. 132 – 133)

Teorie rozděluje pracovní trh vyspělých zemí na primární a sekundární sektor. Primární sektor je tvořen vysoce kvalifikovanými odborníky a finančně náročnými metodami. Vyžaduje vzdělání a specializaci. Primární oblast je především určena pro domácí populaci, která má obecně vyšší příjem, sociální status či kariérní růst a s ním spojenou stabilitu práce. Naproti tomu sekundární sektor je charakterizován náročností na lidskou práci. Tvoří ho nesespecializovaní pracovníci, kteří pracují za minimální mzdy a odvádějí fyzicky namáhavou práci. Tento sektor můžeme také charakterizovat nestabilitou, nulovým kariérním růstem a mnohdy špatnými pracovními podmínkami. (Massey, 1998, s. 28-30, in B. Krejčová, 2010, str. 23)

Protože domácí obyvatelstvo nechce pracovat v sekundárním sektoru, je nabídnuta práce imigrantům. Vytváří se zde „poptávka“ a pull faktory, které přitahují imigranty více jak push faktory v zemi původu. Imigranti se často nestarají o svůj sociální status v cílové zemi, proto přijímají práci v druhém sektoru, zvláště pokud pocházejí ze zemí s nižší životní úrovní.

Piore tvrdí, že poptávka je způsobena nedostatkem pracovních sil, potřebou zaplnit sociálně slabá místa a nedostatek pracovních sil v sekundárním sektoru. Celkově můžeme říct, že nedostatek pracovní síly má za následek vznikání sociálně slabých pracovních míst v sekundárním sektoru.

S dnešními demografickými a sociálními změnami nebude dostatek obyvatel pracujících právě v oblasti s nízkým sociálním statutem. Naproti tomu imigranti svoje postavení berou z pohledu rodné země, kde se jejich postavení prací za hranicemi zvyšuje, neřeší proto postavení v hostitelské zemi, protože se povětšinou zdržují na přechodnou dobu. (Vojtková, 2005)

4.6. Shrnutí

Uvedené migrační koncepty patří mezi hlavní teorie vysvětlující příčinu a důvody migrace. Od Ravensteinova zkoumání pohybu obyvatel ve Velké Británii, přes základní faktory, které migranty vypuzují a přitahují po koncepty, kde zohledňuje národní tendence či individuální výběr jedince, proběhlo více jak sto let. Proto ať chceme nebo nechceme, jsou díky dynamicky se rozvíjející realitě vlastně zastaralé. Ovšem v dnešní době věda přestala chápat migraci jako mechanický pohyb z místa na místo, ale jako proces odbourávání původních sociálních vazeb a navazování nových v zemi cílové. (Drbohlav, Uherek, 2007, s. 128) Na popsaných teoriích jde vidět, jak se mění v čase a s technologickou vyspělostí migrujících skupin.

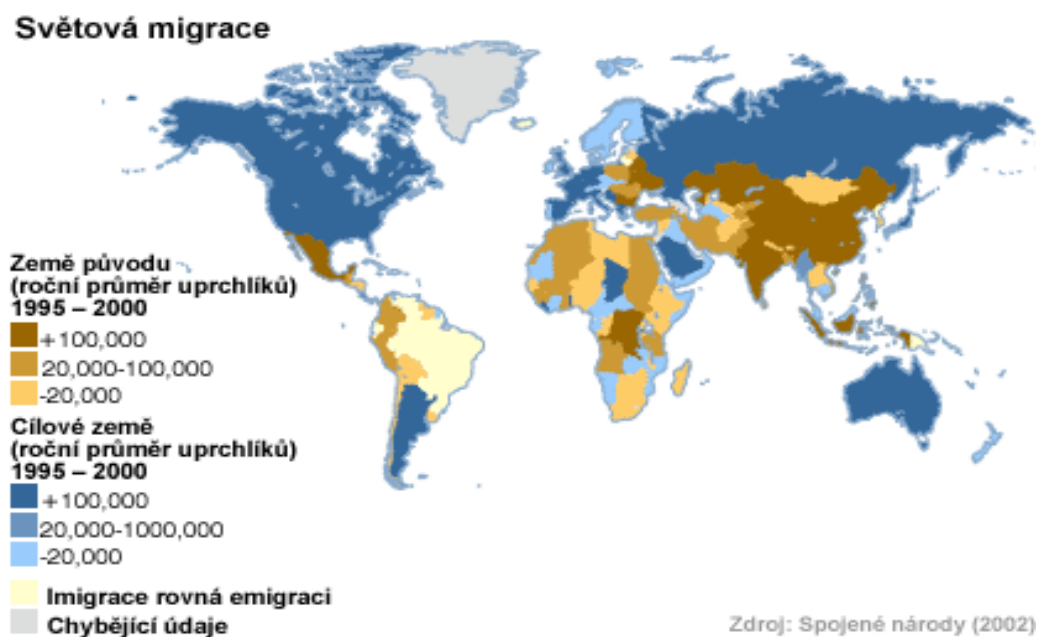
Bakalářská práce si klade za cíl popsat mezinárodní pracovní migraci v České republice. Jedním z cílů je i posouzení vlivu dopravy (autobusové pravidelné dopravy) na počet migrantů a jejich hlavní směry. Pracuji tedy s push-pull teorií v tomto ohledu. V praktické části ale zohledňuji i ostatní teorie migrace, popsané výše.

5. Globální směry migrace

V současné době lze označit za mezinárodní migranty přes 214 milionů jedinců. (World migration report, 2010, s. 29) V roce 2000 zhruba padesát dva procent migrantů směřovalo z rozvojových zemí do vyspělých zemí (R. Lucas, 2008, s. 2). Zbytek migrantů směřuje do více vyspělých regionů, nemusí se tedy jednat o migraci přes hranice států.

V globálním měřítku pochází většina migrantů ze zemí Afriky, Asie a Latinské Ameriky. Nejvíce směřují do zemí Severní Ameriky, Evropy a Austrálie. Největšími proudy jsou pohyby z Asie do Evropy, z Asie do Severní Ameriky a Oceánie a poslední význačný proud směřuje z Latinské Ameriky do Severní Ameriky. Tedy z více rozvinutých oblastí do méně rozvinutých. (Rubenstein, 2010, s. 52) V roce 2005 se nacházelo v Evropě 35% všech migrantů, Severní Amerika hostila 23%, Asie 28%, Afrika 9% a Latinská Amerika a Oceánie 3% (Horáková, 2006, s. 1)

Obrázek 3: Saldo migrace ve světě 1995 - 2000

zdroj: Převzato z BBC czech, fakta: Migrace ve světě,

dostupné z: http://www.bbc.co.uk/czech/specials/1356_migration/page2.shtml, B.Krejčová, 2010, str. 27

Podle výsledného migračního salda, můžeme státy světa rozdělit na země cílové (převažuje imigrace), zdrojové (více obyvatel odejde) a neutrální. Na následujícím obrázku můžeme vidět modře označené státy cílové, které jsou většinou považovány i za státy ekonomické stability. Například Spojené Státy Americké, Kanada, Austrálie, Velké Británie, Německo, Francie či

Spojené Arabské Emiráty a Rusko, jsou to státy s vysokým imigračním saldem⁸. Hnědou barvou jsou znázorněny státy se záporným migračním saldem, tedy že více jedinců odejde. Na daném obrázku jsou rozděleny státy kde je rozdíl imigrace a emigrace prakticky nulový (žlutě) a státy, kde nelze získat data (šedivě). Česká republika se aktuálně řadí mezi státy s kladným migračním saldem, proto jí můžeme zařadit do cílových zemí.

Z Ravensteinových poznatků (1889) víme, že před sto lety migrovali na dlouhé vzdálenosti více muži než ženy s dětmi. Poptávka práce spíše upřednostňovala muže před ženy. Jednalo se například o těžkou manuální činnost při stavbě železnic, silnic a jiných staveb. Aktuálně se tento trend obrací a stále více žen a dětí tvoří migrující populaci. Tato skutečnost se projevuje díky, změně role ženy ve společnosti a také procesem kdy se ženy a děti připojují k mužům, kteří migrovali před nimi. (Rubenstein, 2010, s. 54)

V současné době je mezinárodní migrace spojena s procesem globalizace, tedy svobodným pohybem kapitálu, služeb a pracovní síly. Právě moderní technologie v dopravě a komunikacích podporují mobilitu. (Horáková, 2006, s. 1) Cílové státy přijímají imigranty nejen kvůli poptávce pracovní síly pro sekundární sektor ale také jako jedno z řešení stárnutí populace. Aktuálně ale také průmyslové země žádají kvalifikované pracovníky z řad imigrantů. (BBC, 2012, online)

⁸ Vysoký počet imigrantů v zemi.

6. Cizinci na územní České republiky

Cizinci představují specifickou skupinu osob ve struktuře populace, a proto vyžadují zvláštní přístup ze strany zaměstnavatelů, státu a legislativních předpisů. Zaměstnanost zahraničních pracovníků je dnes aktuálním tématem ve všech vyspělých zemích světa. Souvisí s demografickým vývojem dané země, proto úbytek ekonomicky aktivních obyvatel v důsledku stárnutí populace vede k situaci, kdy je, zaznamenám nedostatek požadovaných pracovních sil pro tvorbu trhu práce.

6.1. Vymezení základních pojmů

Občan České republiky

Státní občanství ČR se podle zákona č. 40/1993 Sb., o nabytí a pozbývání státního občanství České republiky nabyvá narozením, osvojením, určením otcovství, nalezením (u fyzické osoby mladší 15 let nalezené na území ČR) či prohlášením nebo udělením.

Státní občanství lze udělit fyzické osobě na základě těchto požadavků:

- má na území ČR ke dni podání žádosti po dobu nejméně pěti let povolen trvalý pobyt a po tuto dobu se zde převážně zdržuje
- prokáže znalost českého jazyka
- nebyla v posledních pěti letech pravomocně odsouzena pro úmyslný trestný čin
- prokáže, že nabytím státního občanství ČR pozbude dosavadní státní občanství, nebo prokáže, že pozbyla dosavadní státní občanství, nejde-li o bezdomovce nebo osobu s přiznaným postavením uprchlíka na území ČR

Cizinec

Za cizince považujeme každou fyzickou osobu, která nemá české občanství. Cizincem je i osoba bez státní příslušnosti. Práva a povinnosti upravuje zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky.

Důvodů pobytu cizinců je několik. Nejvíce rozšířeným typem jsou pobyty za účelem zaměstnání, sloučení rodiny, podnikání na živnostenský list či za účelem trvalého usídlení. (Úřad práce MPSV)

Cizince, kteří jsou v České republice za účelem zaměstnání, rozdělujeme do tří kategorií podle zákona zaměstnanosti:

- občané zemí Evropské unie (EU), Evropského hospodářského prostoru (EHP) a Švýcarska a jejich rodinní příslušníci, kteří povolení nepotřebují
- cizinci, kteří nepotřebují pracovní povolení a nejsou občané EU, EHP a Švýcarska
- občané třetích zemí, kteří, potřebují pracovní povolení⁹

Každá skupina má svoje specifika v oblasti zaměstnanosti, více se jimi budu zabývat v samostatných kapitolách.

Azylant

Pokud se člověk dostane do životní situace, kdy je odsuzován pro rasu, politický názor, náboženské přesvědčení či příslušnost k určité sociální skupině, může požádat o udělení statusu azylanta. Jde o proces, kdy cizinec žádá ochranou pomoc státu, do kterého přichází. Důvody k ochraně jsou zapsány v zákoně č. 325/1999 Sb., o azylu. Status azylanta se tedy získává ve správním řízení, kdy je přezkoumána situace v rodné zemi cizince a jeho udávané důvody, proč z vlasti odchází. Ze statusu azylanta vyplývá i řada výhod, například zázemí státu, který se stane jeho novým domovem, lepší dostupnost práce a také snad vyřešení strachu ze situace v zemi původu.

6.2. Právní předpisy, které se týkají zaměstnávání cizinců

Následující seznam představuje výčet všech zákonů, kterými se zaměstnávání cizinců řídí. Pro zpracování bakalářské práce jsem nejvíce využila zákon o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb. Nejdůležitějšími zákony, které je potřeba respektovat jsou vyznačeny tučně.¹⁰

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

Zákon č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky

Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce,

Zákon 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním,

Zákon č. 500/2004 Sb., o správním řízení (správní řád),

Zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád,

Vyhláška č. 383/2010 Sb., o kolkových známkách

⁹ Za třetí země považujeme všechny ostatní země mimo EU, EHP a Švýcarska

¹⁰ Vybrané zákony jsou specifikovány na základě odborné praxe na krajské pobočce úřadu práce v Liberci. Určují základní charakteristiky a rozdělení migrantů a následný postup v udílení povolení.

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti,

Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění,

Zákon ČNR č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění,

Zákon č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a některých dalších organizacích a orgánech,

Zákon č. 118/2000 Sb., o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů;

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů;

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání,

Nařízení Rady (EEC) č.2434/92 z 27. července 1992 pozměňující Část II Nařízení (EEC) č. 1612/68, o volném pohybu pracovníků v rámci Společenství;

Zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců, ve znění pozdějších předpisů;

Zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie,

Zákon č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích,

Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a změně a doplnění dalších zákonů,

Vyhláška Ministerstva vnitra č. 461/2008 Sb.; (portál MPSV, 2012)

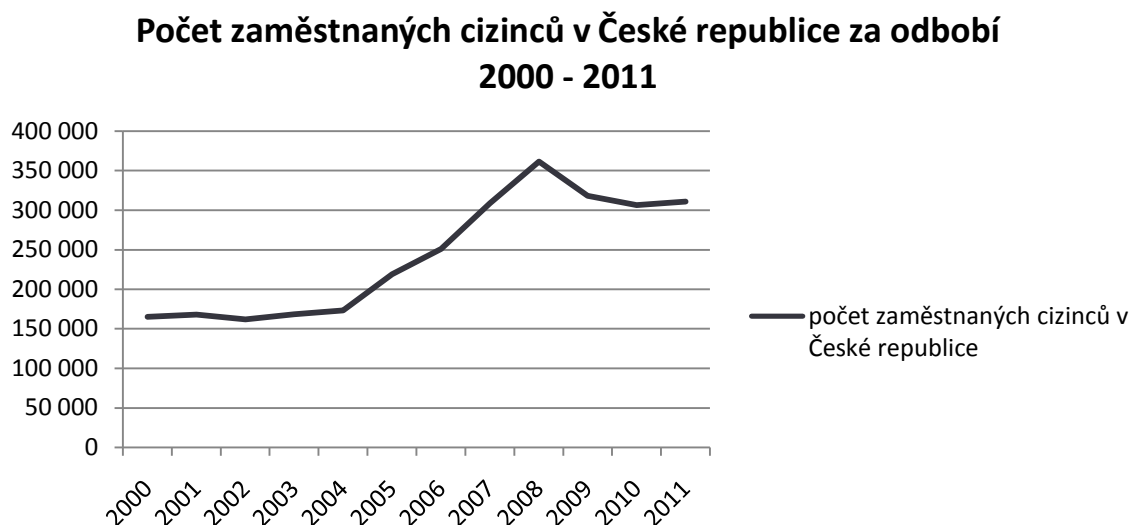
6.3. Zaměstnávání cizinců v České republice

Zahraniční občané mohou být zaměstnáváni na území České republiky za různých předpokladů. Tyto předpoklady upravuje zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, kdy rozlišuje cizince do tří skupin zahraničních pracovníků.

Jednu skupinu tvoří občané Evropské unie, Evropského hospodářského prostoru a Švýcarska. Druhou skupinu tvoří cizinci z třetích zemí, kteří mohou pracovat bez pracovního povolení a zaměstnavatel má vůči těmto zaměstnancům pouze informační povinnost. Poslední skupinu tvoří občané třetích zemí, kteří k výkonu práce potřebují pracovní povolení.

Chtěla bych upozornit, že data celkového počtu cizinců na území České republiky jsou součet počtu cizinců zaměstnaných a evidovaných cizinců na pracovním úřadě a cizinců s platným živnostenským listem. V bakalářské práci se sice nevěnuji cizincům, kteří na území České republiky podnikají, v obecné charakteristice jsou započítáni.

Následující graf ukazuje počet zahraničních pracovníků od roku 2000 po současnost. Data jsou získána z ročenky statistického úřadu: Cizinci v ČR (dostupné online, 2011)

Graf 1: Počet zaměstnaných cizinců v České republice v průběhu 2000 - 2011

zdroj: zpracovala autorka dle údajů Statistického úřadu dostupných z:

http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/datove_udaje/ciz_zamestnanost

Příložený graf ukazuje celkový počet cizinců v České republice v průběhu let 2000 až 2011. Konec 90. let a rok 2000 je charakteristický snižováním zahraniční migrace. Snížení je spojeno se změnou zákona o pobytu cizinců a zprísnění imigračních předpisů. V roce 2000 se stav cizinců snížil oproti předchozím letům, kdy do České republiky proudili převážně občané Slovenska. (Bartoňová, 2010, s. 87) Aktuálně pracuje v České republice 310 921 (stav k 31. 12. 2011) cizinců zaměstnaných v tuzemských firmách¹¹ nebo vlastníci platné živnostenské oprávnění. Na počátku sledovaného období počet cizinců byl poměrně regulovaný, pracovní povolení potřeboval prakticky každý, kdo žádal o práci v České republice, proto se stav udržoval na okolo 160 000 zahraničních občanů. Vstupem České republiky do Evropské unie, 1. 5. 2004, se hranice zpřístupnili pro občany Evropských zemí. Proto vidíme nárůst migrantů během prvních tří let o zhruba 100%! V roce 2008 v ČR pracovalo nejvíce cizinců z daného období, celkem 361 709 osob, mohla za to příznivá ekonomická situace, která bohužel vyústila v ekonomickou krizi, kdy stav pozvolna klesal.

¹¹ „Tuzemským zaměstnavatelem se rozumí právnická nebo fyzická osoba, která zaměstnává osoby v pracovněprávních vztazích. Z tohoto hlediska je nerozhodné, zda je zaměstnavatelem např. česká firma, česká firma se zahraniční majetkovou účastí nebo organizační složka zahraničního zaměstnavatele.

Podmínkou pro rozvíjení této činnosti je zápis do obchodního rejstříku nebo do jiného zákonem určeného rejstříku, příslušného seznamu nebo vedení ve stanovené evidenci u příslušného orgánu ČR. Jde-li o právnickou nebo fyzickou osobu zahraniční, která v ČR podniká, je zápis této osoby do obchodního rejstříku povinný.“ (Portál MPSV, 2012, dostupné z: http://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/zz_zamest_cizincu/zz_vymezeni_pojmu)

Česká republika stav cizinců na trhu práce reguluje postupně, prozatím podniká kroky v udílení pracovního povolení. Stoupá ovšem počet cizinců, kteří pracovní povolení nepotřebují. Takový krok omezení přístupu na trh práce pro občany Evropské unie by se velkým politickým činem, proto je potřeba otázku regulace příchodu cizinců, řádně prozkoumat.

Zaměstnávání občanů Evropské unie, Evropského hospodářského prostoru a Švýcarska

První skupinou zahraničních občanů, kteří jsou zaměstnáváni na území republiky, jsou občané Evropské unie, Evropského hospodářského prostoru a Švýcarska. Vstupem České republiky do Evropské unie 1. května 2004, se podstatně zjednodušil postup pro získání práce pro občany EU, EHP a Švýcarska a jejich rodinné příslušníky. Na základě zákona o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb. mají tito občané stejné postavení jako občané České republiky, nejsou tedy bráni za cizince, proto nepotřebují pro vstup do České republiky vízum ani pracovní povolení, pokud chtějí pracovat na českém trhu.

Zaměstnavatelé mají pouze informační povinnost místně příslušnému úřadu práce a to nejpozději v den nástupu zahraničního občana „do práce“ podáním tzv. informačních karet.¹² Pokud dojde k ukončení pracovního poměru, má zaměstnavatel povinnost tuto skutečnost oznámit nejpozději do deseti dnů od ukončení zaměstnávání.

K 31. 12. 2000 bylo evidováno celkem 86 240 občanů EU, EHP a Švýcarska. Nejvíce zaměstnaných občanů pocházelo ze Slovenska (70 237) a Polska (8 712). Pracující v nejrůznějších oblastech českého pracovního trhu. Přiložená data jsou součtem jedinců, kteří vlastní živnostenský list a cizinců evidovaných na pracovním úřadě. Pro srovnání udávám příklad z roku 2009, kdy bylo 139 120 osob evidováno na pracovním úřadě a pouze 17 022 občanů EU, EHP a Švýcarska s platným živnostenským oprávněním, což je 12% z celkového počtu.

Vysoký počet osob ze Slovenska je způsoben ekonomickými, kulturními a sociálními vazbami. Můžeme dále sledovat na přiložené tabulce zlomový rok 2004, kdy se počty občanů zvětšují. Svého maxima paradoxně dosahují v roce 2011, kdy naopak cizinci, kteří pracovní povolení potřebují, svoje „stavy snižují“. Podle názorů pracovníků úřadu práce, oboru zaměstnanosti cizinců, za tento trend může Evropská unie. Nařízení, která nám diktují za jakých podmínek můžeme zaměstnávat a kdy nesmíme občany Evropských zemí, regulovat tak „snadno“

¹² Informační karty jsou formuláře vydávané MPSV pro účely zaměstnávání občanů EU, EHP a Švýcarska. Ukázkový formulář je dostupný z: http://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/tiskopisy.

nemůžeme. V souvislosti s hospodářskou krizí, která od konce roku 2008 ovlivňuje trh práce po celé republice, došlo ke snížení počtu cizinců, kteří k práci v zahraničí využívají služby pracovních agentur. Tento pokles byl způsobený, tím že pracovníci agentury nejsou kmenovými zaměstnanci a proto je lze propustit tzv. ze dne na den. Pokles pokračoval v roce 2009, kdy se například počet občanů Slovenské republiky snížil o 1860 osob. Sestupný jev v této skupině momentálně nepřevládá.

Tabulka 2: Zaměstnanost cizinců - občané EU, EHP, a Švýcarska, 2000-2011 (stav k 31. 12.), upravila autorka

státní občanství	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
celkem	164 987	167 652	161 711	168 031	173 203	218 982	250 797	309 027	361 709	318 462	306 350	310 921
občané EU, EHP, Švýcarska	86240	85423	79635	82508	85994	107313	129794	159580	157041	156385	162555	174576
vybranné státní občanství												
Bulharsko	2 697	2 986	2 989	2 884	2 764	2 823	2 859	6 319	6 066	5 555	6 702	8 148
Německo	2 289	2 158	2 255	2 417	2 406	2 907	3 583	4 108	4 135	4 415	4 597	4 830
Polsko	8 712	7 712	8 419	8 529	10 133	13 929	18 387	24 931	22 044	21 728	20 657	21 430
Rumunsko	1 090	942	910	877	798	1 146	1 453	4 538	3 876	4 099	5 169	6 817
Slovensko	70 237	70 606	63 733	66 176	68 575	84 016	99 637	109 917	109 478	108 057	111 406	117 831
Spojené království	1 408	1 343	1 399	1 455	1 263	1 699	2 163	2 446	2 835	3 043	3 337	3 654
celkem vybranné:	86 433	85 747	79 705	82 338	85 939	106 520	128 082	152 259	148 434	146 897	151 868	162 710
ostatní země:	-193	-324	-70	170	55	793	1 712	7 321	8 607	9 488	10 687	11 866

pozn.: ukazatel ostatní země v letech 2000 - 2007 je nepřesný, udávané data pro Bulharsko a Rumunsko, do té doby museli občané získat pracovní povolení, nebyli členy Evropské unie (přistoupili až roku 2007), proto zde dochází ke střetu a počet ostatních zemí je záporný
zdroj: CSÚ, 2011, cizinci v ČR, stav k 31.12.2011

Zaměstnávání cizinců, kteří nepotřebují pracovní povolení

Občané třetích zemí mají možnost získat stejné postavení jako občané EU, EHP a Švýcarska, za podmínek které vymezuje zákon o zaměstnanosti. Do této skupiny patří cizinci:

- s povoleným trvalým pobytem a povoleným dlouhodobým pobytem za účelem ochrany
- s uděleným azylem nebo doplňkovou ochranou na území České republiky
- kteří se na území České republiky soustavně připravují na budoucí povolání
- kteří vykonávají v České republice soustavnou vzdělávací nebo vědeckou činnost jako pedagogický pracovník nebo akademický pracovník vysoké školy
- kteří jsou rodinnými příslušníky člena diplomatické mise
- kteří jsou členy záchranné jednotky a poskytují pomoc na základě mezistátní dohody
- kteří na území České republiky pobývají na základě povolení k dlouhodobému pobytu za účelem společného soužití rodiny

- a další specifické skupiny cizinců ...¹³ (zákon o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb. § 98)

Pokud splní některou zákonem danou podmínku a nejsou občané Evropské unie, Evropského hospodářského prostoru ani Švýcarska, či jejich rodinní příslušníci, mohou získat „status“ cizince, který nepotřebuje pracovní povolení. K jeho zaměstnání je předkládána informační karta cizince.¹⁴

Následující graf ukazuje vývoj počtu cizinců na území České republiky, kteří nepotřebují pracovní povolení. Data před rokem 2004 byla získávána jinou metodikou a proto, zde nemůžeme překládat příslušné hodnoty. Změna metodiky nastala se změnou zákona o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb.

Graf 2: Cizinci, kteří nepotřebují pracovní povolení

zdroj: zpracovala autorka dle údajů Statistického úřadu dostupných z:

http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/datove_udaje/ciz_zamestnanost

Z pohledu na graf vidíme jasně rostoucí tendenci v počtu zahraničních občanů, kteří v ČR pracují bez nutnosti pracovního povolení. Od vstupu do Evropské unie v roce 2004 stoupl počet cizinců ze 747 na aktuálních 26 510 osob. Podle Ministerstva práce a sociálních věcí lze tuto tendenci vysvětlit zvyšováním počtu sloučených rodin.

¹³ Rozlišujeme zde osoby, které povolení nepotřebují, ale zároveň nepožádali o udělení českého státního občanství. Příkladem je cizinec, který se ožení s českou ženou a přitom může v zemi pobývat díky dlouhodobému pobytu za účelem sloučení rodiny. (pobyt může být i trvalý, vždy ale mluvíme o vízech)

¹⁴ Formulář je totožný s formulářem informačních karet pro občany EU, EHP s Švýcarska a jejich rodinných příslušníků.

Zaměstnávání cizinců s pracovním povolením

Poslední skupinou, kterou rozlišuje zákon o zaměstnanosti, jsou cizinci ze třetích zemí, kteří k výkonu práce na území České republiky potřebují pracovní povolení. K získání pracovního povolení vede několik kroků jak ze strany zaměstnavatele, tak ze strany zaměstnance, tedy cizince, který se o danou pracovní pozici uchází.

Postup a povinnosti pro zaměstnavatele

Do 31. prosince roku 2008 byl zaměstnavatel nucen podat žádost o povolení zaměstnávání cizinců ve své firmě. Toto povolení bylo vydáno na dobu určitou a opravňovalo žadatele k náboru cizinců na volné pracovní místo, které nebylo možné obsadit českými uchazeči. Zaměstnavatel mohl pracovníka zaměstnat, pokud měl splněné následující požadavky:

- platné povolení vydané pracovním úřadem, v místě výkonu práce
- platné vízum k pobytu za účelem zaměstnání
- písemně uzavřenou pracovní smlouvu se zaměstnavatelem

(zákon o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb. – platné do 31. 12. 2008)

Od 1. ledna 2009 vstoupila v platnost novela zákona, která upravila povinnosti zaměstnavatele. Zrušena byla povinnost žádat o povolení k zaměstnávání cizinců. Požadavky pro zaměstnance zůstali stejné.

Zaměstnavatel je povinen do 10 kalendářních dnů oznámit příslušnému úřadu práce volné pracovní místo a jeho charakteristiku jako druh práce, místo výkonu práce, předpoklady a požadavky stanovené pro zastávání pracovního místa, základní informace o pracovních a mzdových podmínkách a dále informace, zda jde o zaměstnání na dobu určitou nebo neurčitou a jeho předpokládanou délku.

Následuje projednání volného místa. Místo je nabídnuto nejprve uchazečům z České republiky, pokud je zájem nulový nebo nevyhovující, je doporučeno cizince přijmout. O povolení k zaměstnání vydává úřad práce rozhodnutí. Povolení se vydává nejdéle na dobu 2 let. Pokud se cizinec do zaměstnání nedostaví bez řádného odůvodnění, má zaměstnavatel informační povinnost, tuto skutečnost oznámit.

Postup a povinnosti cizince

Před příchodem na území ČR si cizinec domluví spolupráci se zaměstnavatelem, na místní ambasádě požádá o povolení vstupu za účelem zaměstnávání, a pokud vízum dostane, může žádat pracovní úřad o pracovní povolení. Žádost o pracovní povolení nemusí podávat osobně,

stačí pověřená osoba s plnou mocí (většinou to bývá zaměstnavatel). V žádosti musí být uvedeny:

- identifikační údaje cizince (jméno, popřípadě jména, příjmení, státní občanství, rodné číslo nebo datum a místo narození, nebylo-li rodné číslo přiděleno a bydliště)
- adresu v zemi trvalého pobytu a adresu pro doručování zásilek
- číslo cestovního dokladu a název orgánu, který cestovní doklad vydal
- identifikační údaje budoucího zaměstnavatele
- druh práce
- místo výkonu práce a dobu, po kterou by mělo být zaměstnání vykonáváno
- případně další údaje nezbytné pro výkon zaměstnání
- kopie stránky cestovního dokladu obsahující základní identifikační údaje cizince
- vyjádření zaměstnavatele, že cizince zaměstná
- úředně ověřená kopie dokladu o profesní způsobilosti pro obor, ve kterém bude cizinec na území ČR pracovat (portál MPSV, podle zákona o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb.)

Pokud jsou splněny všechny náležitosti a volné pracovní místo nebylo možné obsadit jinak než cizincem, je vydáno pracovní povolení na dobu dva roky. Každoročně lze s přihlédnutím na pracovní trh požádat o prodloužení pracovního povolení. Prodloužení platnosti povolení k zaměstnání je cizinec oprávněn nejdříve 3 měsíce před a 30 dní nejpozději před uplynutím platnosti vydaného povolení. K žádosti je nutno přiložit vyjádření zaměstnavatele, že cizince i nadále zaměstná.

Zpracovaný graf ukazuje vývoj počtu udělených pracovních povolení na území České republiky. Jak bylo nastíněno výše, data za období 2000 – 2003 nejsou k dispozici. Respektně jsou, ale pro naše účely nepoužitelné. Vytvářeli se jinou metodikou a podle jiného rozdělení cizinců. Proto pro přehled udávám graf za období 2004 – 2011, který pro nastínění vývoje postačí.

Graf 3: Cizinci s pracovním povolením

zdroj: zpracovala autorka dle údajů Statistického úřadu dostupných z:

http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/datove_udaje/ciz_zamestnanost

Před rokem 2004 pracovní povolení v rámci České republiky potřebovali všichni cizinci, včetně občanů Evropské unie. Proces ovšem nebyl nějak příjemný podle slov pracovníků krajské pobočky úřadu práce v Liberci. Počet sledovaných cizinců postupně stoupal v letech 2004 – 2008. Konec roku přinesl rekordní počet cizinců s pracovním povolením, celkově 128 934 osob.

Jak je patrné z grafu, ekonomická krize, která propukla na území České republiky v průběhu roku 2009, počet cizinců klesal v období 2009 - 2011 o v průměru více jak 41% oproti roku 2008.

Klesající tendence bude podle předpokladů pokračovat nadále. Podle interních sdělení pracovníků úřadu práce, pracovní povolení je vydáváno aktuálně na jeden rok s možností prodloužení. Toto opatření má snahu zamezit „přísun“ občanů z jiných států, a přenechat pracovní trh co nejvíce Českým občanům.

6.4. Charakteristika cizinců

Údaje ekonomicky aktivní cizinců evidovaných na úřadu práce MPSV ČR, pocházejí ze dvou zdrojů. Prvním jsou úřady práce, jejichž data nalezneme dostupné v online podobě. Většina dat je ovšem převzata sekundárně z publikací vydávaných Českým statistickým úřadem (dále ČSÚ) ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí. Jak už jsem naznačovala výše, v bakalářské práci se zabývám mezinárodní pracovní migrací cizinců evidovaných na pracovních úřadech. Charakteristika cizinců je rozdělena do menších částí, kdy rozebírám cizince podle národnosti (státního občanství), věkové struktury a pohlaví a nakonec i odvětví ve kterém pracují.

Státní občanství

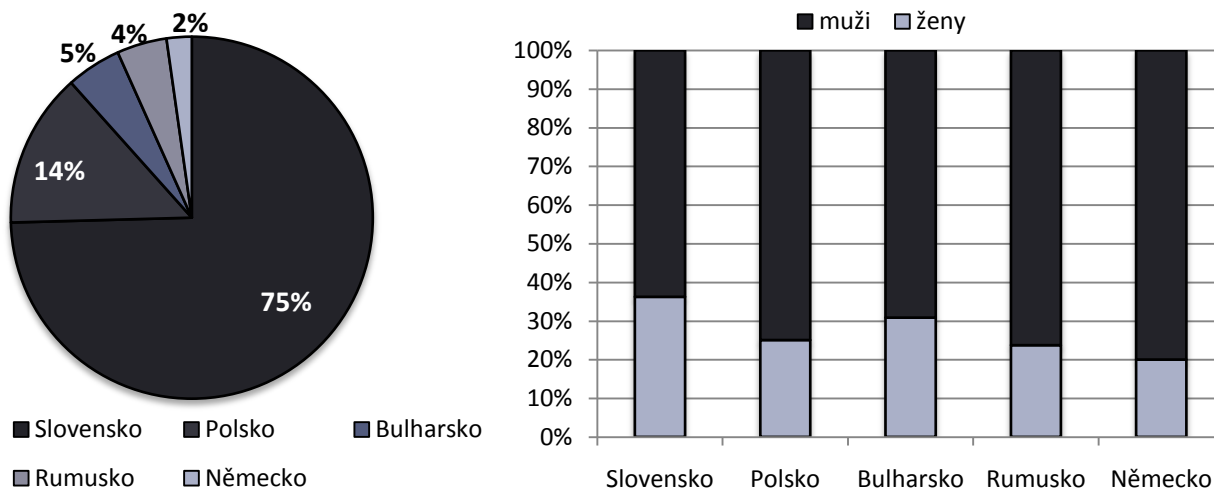
Rozdělení cizinců na dvě skupiny jsem převzala z podkladů ČSÚ. Ten cizince rozděluje podle státního občanství na občany EU, EHP a Švýcarska a skupiny občanů třetích zemí.¹⁵

První skupinu tvořili tedy občané EU, EHP a Švýcarska jak ukazuje následující graf, vybrala jsem pět nejvíce zastoupených státních občanství, které tvoří na území České republiky více jak 92% celkového počtu všech cizinců „EU“ evidovaných úřady práce. Mezi nejpočetnější cizince na našem území patří občané Slovenska, Bulharska, Německa, Polska a Rumunska. Nejvíce jsou zastoupeni občané Slovenska s více jak stotisíci občany, tvoří dvě třetiny všech cizinců z EH/EHP a Švýcarska. Celkově podle počtu všech zaměstnaných cizinců tvoří zhruba polovinu. Takový extrémní počet je způsoben blízkostí obou států, minimální jazykovou bariérou, společnými dějinami či sociálními vazbami. Další skupinou byli občané Polska s 14% účastí na celkovém počtu jedinců ze států EU. Celkově ovšem tvořili méně jak 10% ze všech cizinců evidovaných na pracovních úřadech MPSV. Do statistiky top pěti státních občanství se dostali ještě občané Bulharska, Německa a Rumunska. Tvoří dohromady podíl 11% z počtu občanů států EU, s počtem 16 573 osob což je poměrně zanedbatelná hodnota v porovnání s celkovým počtem občanů Slovenska, 106 425 osob.

Druhý graf znázorňuje opět pět nejpočetnějších skupin obyvatel rozdělený podle pohlaví. Je zde zřejmé, že největší zastoupení mají muži oproti ženám. Počet žen je nejvyšší u občanů Slovenska, což je poměrně pochopitelné v porovnání s celkovým počtem této skupiny, tvoří ale pouze 36%. Naopak nejmenší zastoupení mají německé ženy s 20% účastí. Obecně můžeme říci, že v kategorii občanů států EU, EHP a Švýcarska migrují více muži než ženy na území ČR.

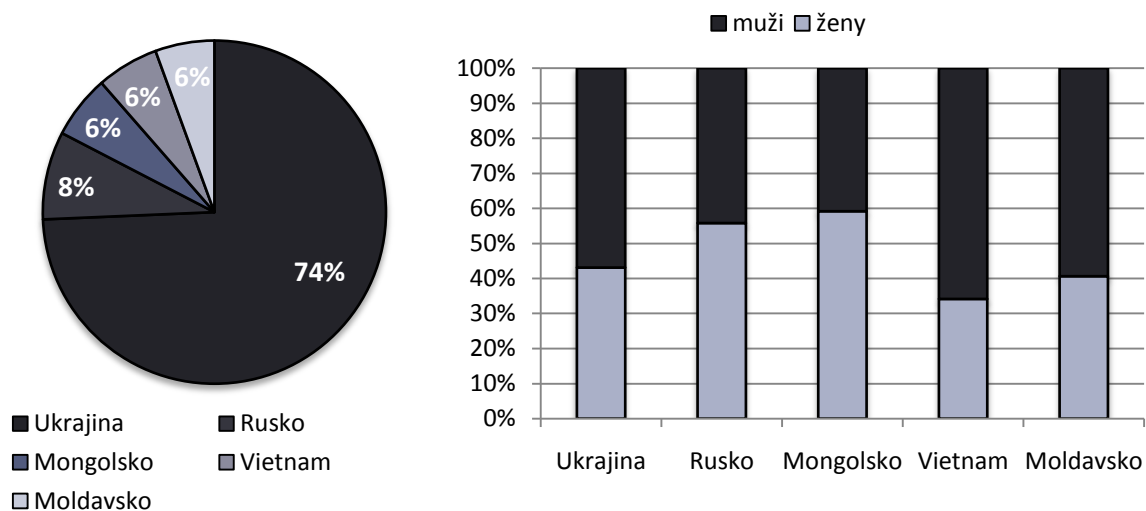
¹⁵ Je zde jasné, že dělení podle druhu pracovního povolení využít nelze právě z důvodu rozdělní skupiny občanů třetích zemí na ty co povolení potřebují a na ty kteří povolení nepotřebují.

Graf 4: Pět nejčastějších státních občanství cizinců EU registrovaných na MPSV a jejich složení podle pohlaví, stav k 31. 12. 2011

Druhou skupinou jsou občané třetích zemí. Následující graf zobrazuje pět nejčastějších státních občanství cizinců z třetích zemí registrovaných na úřadech MPSV a jejich složení podle pohlaví. Zobrazené státní občanství zabralo bezmála 80% všech registrovaných cizinců z třetích zemí. Největší skupinou, celkově druhou v počtu všech cizinců, jsou občané Ukrajiny, kteří počtem 35 250 osob tvoří okolo 74% z vybraných občanství. Druhou skupinou je Rusko s aktuálními 8%, následováno Mongolskem s 6%, Vietnamem s 6% a Mongolskem také s 6%. Mezi další občany národností, kteří pobývají na území České republiky, patří například a Američané, Číňané, Bělorusové, Srbové či Indové. (Ministerstvo práce a sociálních věcí,

Graf 5: Pět nejčastějších státních občanství cizinců EU registrovaných na MPSV a jejich složení podle pohlaví, stav k 31. 12. 2011

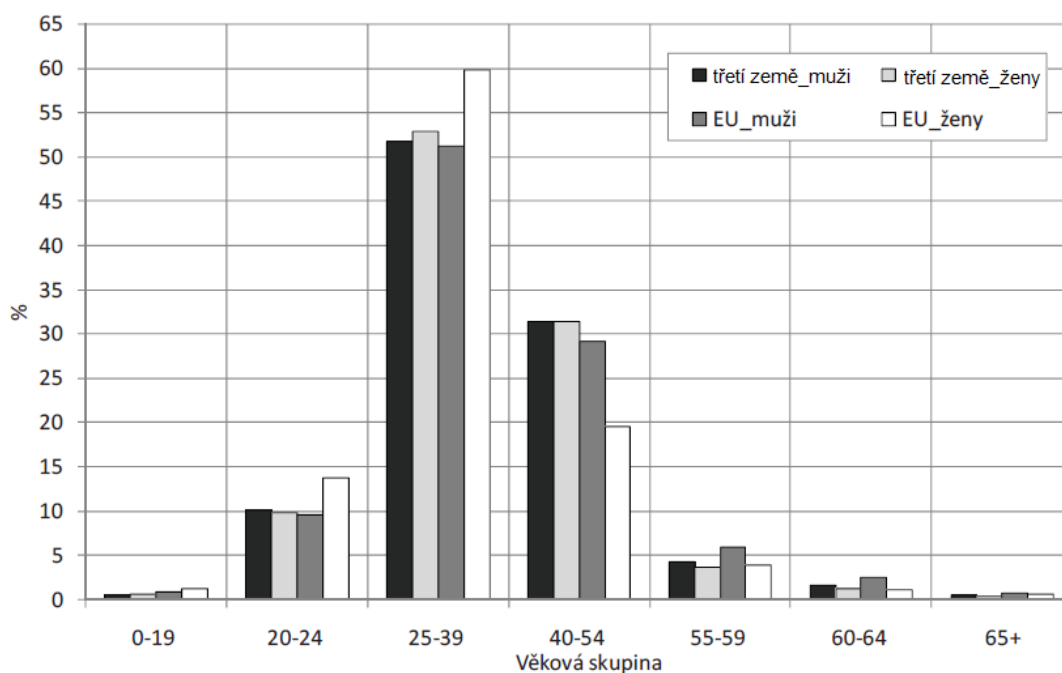

2011)

Pravý graf zobrazuje poměr mezi ženami a muži cizinců ze třetích zemí. Je zde patrné, že poměr je vyrovnaný. Nejvíce žen zastupuje Mongolsko a Rusko, kdy celkové počty dosahují k 60% z celkového počtu dané národnosti. Při porovnání s první skupinou můžeme vidět rozdíl v zaměstnanosti žen.

Pokud budeme hodnotit věkovou strukturu, propůjčíme si k tomuto jevu graf vytvořený ČSÚ.

Graf 6: Věková struktura cizinců evidovaných MPSV; stav k 31. 12. 2010

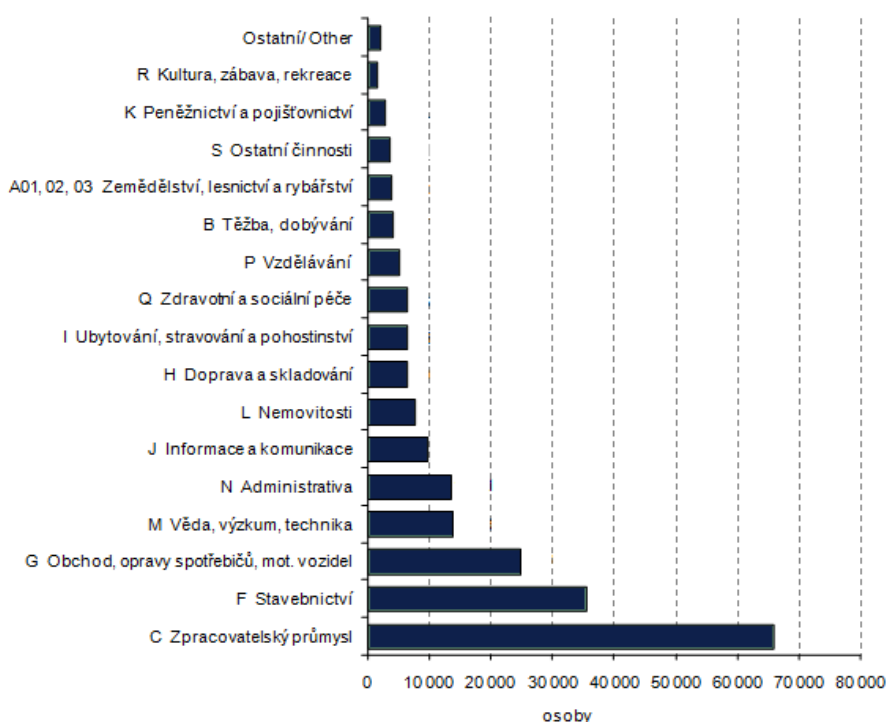

zdroj: převzato z ČSÚ, (Český statistický úřad, 2011), upravila autorka

Na grafu je zobrazeno rozdělení cizinců podle věkových skupin. Rozložení není sice standardní, ale k ukázce fenoménu migrace postačí. Můžeme konstatovat, že nejvíce zaměstnaných cizinců se nacházelo ve věkovém rozpětí 25-39 let. Druhou nejpočetnější skupinou jsou cizinci ve věku 40-54. Dále je patrný rozdíl v počtu žen a mužů. Nejvíce žen ve věku 25-39 pocházelo ze států Evropské unie. Mírný rozdíl je patrný i u cizinců z třetích zemí, ve stejné věkové kategorii. Naopak ve starších skupinách (nad 39 let) se situace obrací. Možná domněnka tohoto vývoje je, že ženy se usazují a vytvářejí rodinu. Proto je možné se domnívat, že ženy v tomto věku méně migrují. Dále je z věkového složení patrné, že cizinci mezi 40-54 roky mají více závazků a vazeb. Tyto vazby propukají nejvíce u osob nad padesát pět let, proto počty žádostí cizinců o pracovní povolení jsou minimální. Minima dosahují i počty zaměstnaných cizinců pod 20 let. Vysvětlení je nasnadě. Mladiství pod 20 let nemají většinou dostatečné vzdělání ani potřebnou praxi. Obecně práce pro mladé je nedostatek nejen pro cizince ale i pro domácí populaci.

Rozložení cizinců v oblasti ekonomické sféry posuzujeme podle nové klasifikace ekonomických činností CZ-NACE.¹⁶ Přiložený graf zobrazuje kategorie ekonomických činností a následný počet osob, kteří jsou v daném oboru zaměstnáni. Stav je zobrazen k 31. 12. 2010. Podle očekávání nejvíce osob je zaměstnáno v odvětví zpracovatelského průmyslu, celkem 66 044 osob, z toho více jak polovina (47 332 osob) jsou občané Evropské unie, Evropského hospodářského prostoru a Švýcarska. Druhou nejpočetnější oblastí je stavebnictví, kde je zaměstnáno více cizinců z třetích zemí než občanů EU. V porovnání 21 596 cizinců ze třetích zemí pracuje ve stavebnictví a 14 024 občanů Evropské unie. Mezi nejpočetnější skupiny patří ještě obchod, opravy spotřebičů a motorových vozidel s 24 836 zaměstnanými cizinci, věda a výzkum s 13 926 zaměstnanci, následovány pracovníky v oblasti administrativy. Informace a komunikace patří z 80% občanům EU, kteří jsou přijímáni do větších firem díky svému vzdělání a komunikativní angličtině. Zemědělství sice obsadilo pomyslnou pátou příčku odspoda, ale je to jediná kategorie, spolu se stavebnictvím, kde jsou upřednostňováni cizinci z třetích zemí. Je patrné, že zaměstnavatelé dávají přednost kvalifikovaným jedincům v oblasti primárního sektoru. Kvalifikovaní jedinci z třetích zemí jsou ovšem podporováni alespoň nabídkou modrých, zelených karet a výběrem kvalifikovaných pracovníků.

Graf 7: Cizinci evidovaní na úřadech práce podle CZ-NACE, stav k 31. 12. 2010

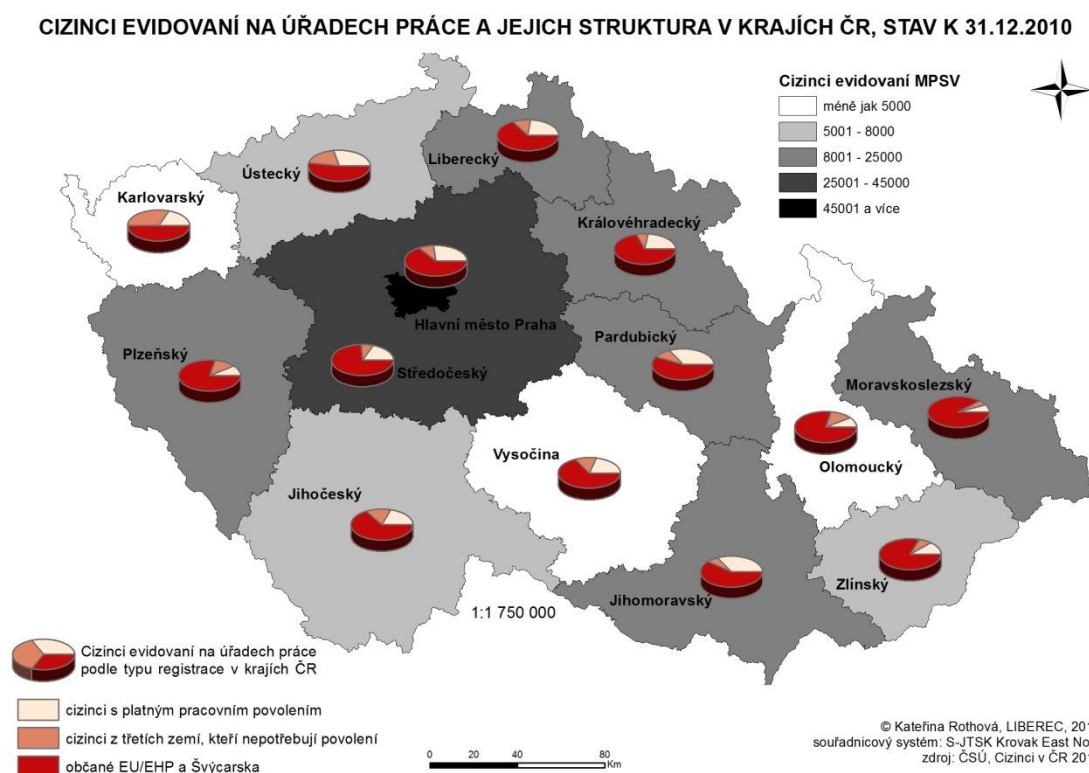
Zdroj: převzato z ČSÚ, (Český statistický úřad, 2010), upravila autorka

¹⁶ Rozdíl oproti původnímu rozdělení OKEČ dostupný z: [http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/zmeny_ve_strukture_jednotlivych_sekci_a_oddilu_ve_srovnani_dle_okec_a_cz_nace_analyza/\\$File/Anal%C3%BDzaOKE%C4%8CxNACE.pdf](http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/zmeny_ve_strukture_jednotlivych_sekci_a_oddilu_ve_srovnani_dle_okec_a_cz_nace_analyza/$File/Anal%C3%BDzaOKE%C4%8CxNACE.pdf)

„Struktura celkové zaměstnanosti podle klasifikace NACE ukázala největší zastoupení cizinců v sekcích C, F a G. Ve zpracovatelském průmyslu (C) pracovalo více jak 30 % cizinců, ve stavebnictví téměř 17 % cizinců a ve velkoobchodě, maloobchodě; oprava motorových vozidel téměř 12% cizinců.“ (Český statistický úřad, 2011 str. 21)

Podle ekonomického zaměření se také cizinci přesouvají, myslím tím, že migrují do různých regionů. Nejvíce osob našlo svoje uplatnění v hlavním městě Praze, naopak nejméně cizinců je registrováno na území Karlovarského, Olomouckého kraje a Vysočiny. Je asi tradicí, že jsou migranti přitahováni do velkých měst, kde je vysoká koncentrace pracovní nabídky. Zhruba jedna třetina cizinců je soustředěna do výše zmíněného hlavního města Prahy. Mezi další cílové oblasti patří Ostrava a Brno. Moravskoslezský kraj hostí skoro 85% cizinců registrovaných na pracovním úřadě s informační kartou, tedy občany EU, EHP a Švýcarska.

Obrázek 4: mapa rozložení počtu cizinců registrovaných na pracovních úřadech ČR

Jihomoravský kraj a především Brno jsou rovněž oblastí s více jak polovičním zastoupením cizinců z EU, EHP a Švýcarska. Poměrně atraktivní oblastí jsou i Karlovy Vary (ruská komunita), Jáchymov, Poděbrady, Teplice či Františkovy Lázně. (Z. Čermák, E. Jánská, 2011 str. 424) Počtu registrovaných jedinců na pracovním úřadě vede jednoznačně Praha, naopak nejméně registrovaných cizinců pracuje v okrese Jeseník v Olomouckém kraji. Středočeský kraj nabízí práci 49 tisícům cizincům. Hlavním centrem je okolí Prahy (Praha – východ, Praha – západ), Mladá Boleslav, Kolín či Kladno. (Horáková M., 2010 str. 18) Lákadlem jsou sídla, do

kterých proudí zahraniční investice jakou Plzeň, Hradec Králové, Pardubice, Budějovice, Frýdek – Místek, Ostrava, Karviná, Brno a Liberec. Většinou se jedná o oblasti s výskytem firem zpracovatelského průmyslu, stavebnictví, informačních technologií aj. Současně můžeme zhodnotit na základě statistických dat vydaných MPSV¹⁷ i rozmístění cizinců podle dlouhodobého či trvalého pobytu¹⁸. Největší koncentrace cizinců s tímto povolením a současně pracovním povolením nalezneme v Praze, Brně – město, Mladé Boleslavi, Liberci, Ostravě a v Karlových Varech. Karlovy Vary jsou specifickým městem, kdy zde více cizinců pobývá, než pracuje. V bakalářské práci se tímto problémem podrobně nezabývám. (Horáková M., 2010 str. 41) Podle přiložené mapy můžeme zjistit také, že více migrantů přichází do České republiky ze států Evropské unie. Jejich zastoupení převažuje ve všech krajích ČR s výjimkou Jihomoravského, Karlovarského a Pardubického kraje, kdy cizinci ze třetích zemí mají alespoň 25% zastoupení.

6.5. Shrnutí

Česká republika patřila až do 90. let 20. století k zemím vystěhovaleckým. Přispívaly k tomu početné emigrace a také například vystěhování německé menšiny z pohraničí. (Z. Čermák, E. Jánská, 2011 str. 422) Následkem nástupu komunismu byla migrace prakticky nulová. Demokratickou změnou po roce 1989, se otevírají hranice pro migranty a posunuje se pozice České republiky ze zdrojové země přes transitní po cílovou. Česká republika má přitom zvláštní postavení. Leží ve středu Evropy a zároveň na okraji bývalého východního bloku. Celkově cizinci tvoří zhruba 4% z celkové populace ČR. (Český statistický úřad, 2012) Přesto každoročně jejich počet stoupá. Maximálního počtu dosahovali v roce 2008, avšak po ekonomické krizi přichází mírný pokles. Ubývá cizinců z třetích zemí a přibývá občanů Evropské unie, Evropského hospodářského prostoru a Švýcarska. Zároveň přibývá imigrantů, kteří pracovní povolení nepotřebují, důvodem může být například slučování rodin, čili cizinec se ožení (opačně vdá).

Nejpočetnější národnostní skupiny jsou občané Ukrajiny, Polska, Slovenska, Vietnamu a Ruska, kteří tvoří více jak polovinu všech registrovaných cizinců na pracovních úřadech MPSV. Podle Čermáka a Jánské (2011) tvoří cizinci dvě skupiny – občané EU a zámoří, kteří postupují na vysoce kvalifikovaná místa a jedinci z třetích zemí, převážně z východu, kteří zaplňují prázdná místa sekundárního trhu. Zde také uplatňují možnosti teorie dvojího pracovního trhu.

¹⁷ Zpracováno v (Horáková M., 2010 str. 41).

¹⁸ Více o trvalém a dlouhodobém pobytu kapitola č. 7 migrační politika ČR – vízová politika.

Věková struktura mluví jasně. Mladí lidé ve věku od 25 do 39 jsou hlavními aktéry migrace. Můžeme se domnívat, že takto mladí lidé nemají silné závazky a vazby v místě bydliště jako například starší lidé mají rodiny, děti, prarodiče aj. Následující skupina 40 – 54 let je druhou. V této skupině se domnívám, že jsou migranti, kteří emigrovali před rokem 1989, převážně z politických důvodů. Může se ovšem jednat i o dobrovolné migranty, kteří mají svoje specifické důvody. Minimálně migrují občané ve věku 60 a více let – může za to pokročilý věk, špatná komunikace v cizím jazyce a vazby na rodinu. Mladiství před dosažením 25. rokem svého života, využívají spíše studentské programy či příležitostné brigády v zahraničí. Pracovní pozice nebývají nabízeny takto mladým uchazečům. Důvodem může být nedostatek praxe či kvalifikace.

Nejpřitažlivějšími místy k usazení migrantů z pracovního hlediska jsou velká průmyslová centra a města. Ve městech se většinou kumuluje pracovní potenciál a dostatečná pracovní nabídka. Nemusí to být ale podmínkou. Cizinci do České republiky nejvíce přicházejí pracovat do zpracovatelského průmyslu, stavebnictví a obchodu. Zajímavé obory pro cizince z třetích zemí je například zemědělství s lesnictvím. Rozmístění migrantů proto není dáno náhodně. Je zde patrný rozdíl mezi zaměřením regionu (oblasti). Průmyslové oblasti, či místa se zahraniční investicí zabírají imigranti z Evropské unie či zámoří. Mezi takové oblasti patří tradičně Praha, Brno, Plzeň, Hradec Králové, Pardubice, Liberec, Mladá Boleslav a Ostravsko – Karviná, Frýdek Místek. Podle rozmístění cizinců můžeme rozdělit zemi na východ a západ, kdy západní část je více pozitivní pro cizince – více pracovních příležitostí. Výjimku na východní části tvoří město Brno. Pracovní pozice a kvalifikovanost proto hraje velkou roli v oblasti migrace.

Nejvíce cizinců pracuje v České republice bez pracovního povolení. Občané Evropské unie, Evropského prostoru a Švýcarska povolení k práci nepotřebují, mají prakticky stejné postavení jako občané České republiky. Další skupinou jsou cizinci z třetích zemí, kteří pracovní povolení nepotřebují, protože splňují nařízení, která udává zákon o zaměstnanosti. Poslední skupinou jsou cizinci z třetích zemí, kteří o pracovní povolení musí požádat. „Povolení k zaměstnání je pro některé cizince z třetích zemí nadále určitou bariérou a využívají proto živnostenské podnikání jako vstupní bránu na trh práce v ČR. Občané EU/EHP/ESVO, kteří podobné omezení nemají, proto působí na trhu práce většinou jako zaměstnanci.“ (Horáková, M., 2006 stránky 17-18)

7. Migrační politika České republiky

7.1. Migrační politika České republiky

Za problematiku mezinárodní migrace a mezinárodní ochrany v České republice zodpovídá Ministerstvo vnitra. V rámci ministerstva tuto oblast spravuje odbor azylové a migrační politiky. Prioritou státu v oblasti migrace je přijímání účinných opatření, která podporují řízenou legální migraci a zabraňují nelegální migraci. Zásadním zákonem v oblasti migrační politiky je zákon č. 326/1999 Sb., kde jsou vymezeny kompetence policie České republiky a jejího nadřízeného orgánu Cizinecké policie. V roce 2011 se ovšem kompetence posouvají a dochází k přesunu některých správních činností spojených s vydáváním pobytových oprávnění cizincům na Ministerstvo vnitra. Aktuálně tedy se o dlouhodobá povolení k pobytu a dlouhodobá víza stará ministerstvo vnitra.¹⁹ Česká republika jak je zmíněno níže spolupracuje v oblasti migrace a pobytu cizinců na území s Evropskou unií a proto se snaží v rámci společného prostoru spojit podmínky a opatření v rámci celé Evropské unie.

Protože se Česká republika postupem času od svého založení stávala zemí cílovou pro cizince migrující za prací a obchodem pro dlouhodobé či trvalé usazení přijela vláda ČR 13. ledna 2003 zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců. V šesti základních bodech vymezuje směr migrační politiky. Přijaté zásady hovoří takto:

Zásada č. 1:

„Česká republika s ohledem na mezinárodní závazky, které pro ni vyplývají z členství v Evropské unii, důsledně prosazuje řídicí roli státu v oblasti migrace.“ (Usnesení vlády České republiky č. 55 z 13. ledna 2003., online, 2012)

Zásada č. 2:

„Migrační politika státu je založena na koordinovaném postupu všech státních orgánů, orgánů územní a zájmové samosprávy a na podpoře ze strany dalších subjektů zabývajících se migrací.“ (Usnesení vlády České republiky č. 55 z 13. ledna 2003., online, 2012)

Zásada č. 3:

„Migrační politika státu je zaměřena na odstraňování všech forem nelegální migrace a jiných nelegálních aktivit a to jak opatřeními na poli mezinárodní spolupráce, tak i opatřeními národními.“ (Usnesení vlády České republiky č. 55 z 13. ledna 2003., online, 2012)

¹⁹ Účinnost od 1. ledna 2011, od tohoto data přebírá ministerstvo vnitra i agendu dlouhodobých pobytů a dlouhodobých víz.

Zásada č. 4:

„Migrační politika státu neklade překážky legální migraci, a podporuje imigraci, která je pro stát a společnost v dlouhodobé perspektivě přínosná.“ (Usnesení vlády České republiky č. 55 z 13. ledna 2003., online, 2012)

Zásada č. 5:

„Realizace migrační politiky státu předpokládá široké zapojení nevládních a dalších organizací občanské společnosti.“ (Usnesení vlády České republiky č. 55 z 13. ledna 2003., online, 2012)

Zásada č. 6:

„Česká republika se spolupodílí na úsilí světového a evropského společenství na řešení migračních důsledků humanitárních krizí a na odstraňování příčin těchto jevů.“ (Usnesení vlády České republiky č. 55 z 13. ledna 2003., online, 2012)

Podle těchto zásad se snaží česká vláda podporovat legální migraci řadou projektů. Mezi nejstěžejnější patří podpora kvalifikovaných zahraničních pracovníků díky tzv. modrým a zeleným kartám či projekt výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků tzv. práce pro cizince.

Práce pro cizince je podporována a provozována ve spolupráci s MPSV. Cílem projektu je přivést do České republiky kvalifikované zahraniční pracovníky schopné přispívat k rozvoji ekonomiky a společně s jejich rodinami se natrvalo integrovat do české společnosti.

Modrá karta je pobytový institut určený pro dlouhodobý pobyt spojený s výkonem vysoce kvalifikovaného zaměstnání²⁰ (§42i zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky). Modrá karta spojuje povolení pobytu a pracovní povolení, tudíž cizinec nepotřebuje žádat o tyto povolení zvlášť a jsou určeny pro cizince ze třetích zemí. Žádost o vydání modré karty je povinen cizinec podat na příslušné ambasádě České republiky nebo ve vyjímáných případech na ministerstvu vnitra České republiky (dále jen MV). Rozhodnutí vydává MV do 90 dnů. Modrá karta se vydává s platností o 3 měsíce delší, než je doba na níž byla uzavřena pracovní smlouva, nejdéle však na 2 roky. Modrou kartu je možné prodloužit.

Dalším aktivním nástrojem migrační politiky ČR jsou tzv. zelené karty. Tento projekt byl spuštěn 1. ledna 2009. Zelená karta usnadňuje přístup na trh práce cizincům z vybraných zemí, kteří mají kvalifikaci, po které je v České republice poptávka. Místa vhodná pro zelené karty jsou zejména ta, která se nedaří obsadit pracovníky z České republiky nebo EU. Ministerstvo

²⁰ Za vysokou kvalifikaci považujeme řádně ukončené vysokoškolské studium nebo vyšší odborné vzdělání, které trvalo minimálně 3 roky.

vnitřní spolupracuje s ministerstvem práce a sociálních věcí právě v nabízení pracovních pozic pro zelené karty, které je dostupné online z portálu MPSV. Cizinec na základě zelené karty je oprávněn vykonávat práci, na kterou mu karta byla vystavena a pobývat na území ČR. Rozlišujeme tři druhy zelených karet – typ A, typ B a typ C.²¹ Platnost zelené karty je na 2-3 roky, přitom typ A a B je možné prodloužit, když to typ C nelze. Celý projekt je zaměřen na občany vybraných třetích zemí, konkrétně občany ze států Australského společenství, Černé Hory, Chorvatské republiky, Japonska, Kanady, Korejské republiky, Nového Zélandu, Republiky Bosna a Hercegovina, Republiky Makedonie, Spojené státy americké, Srbska a Ukrajiny. (Odbor azylové a migrační politiky, online, 2010)

Každou vydanou kartu s pracovním povolením může ministerstvo vnitra odebrat při porušení povinností cizince nebo při porušení stanovených podmínek.²²

Česká republika se snaží potírat nelegální migraci, prevencí a řadou menších projektů se zapojením zahraniční spolupráce. (Odbor azylové a migrační politiky, online, 2010) Vláda České republiky vytvořila tzv. Akční plán v potírání nelegální migrace²³, který se opírá o zásadu č. 3 migrační politiky České republiky. Hlavním cílem Akčního plánu je nalézt a realizovat taková řešení a opatření, která mohou minimalizovat nelegální migraci a motivovat cizince k legálnímu vstupu a pobytu na území České republiky.

V neposlední řadě je zde zpracován program dobrovolného návratu. Tento projekt je určen pro cizince, kteří jsou neúspěšní žadatelé o mezinárodní ochranu, dále pak u cizinců, kterým bylo vydáno rozhodnutí o správním vyhoštění a byla jim stanovena lhůta k vycestování z území České republiky a cizincům, kteří byli v souvislosti s vydaným rozhodnutím o správním vyhoštění umístěni v zařízení pro zajištění cizinců. Ministerstvo vnitra spolupracuje v rámci programu dobrovolného návratu s Mezinárodní organizací pro migraci, která vytváří asistenční podporu v případě, že cizinec nemá cestovní doklad, potřebný k vycestování. (Odbor azylové a migrační politiky, online, 2010) Tento program byl využitý hlavně v roce 2009, kdy vinou ekonomické krize přišli o práci hlavně cizinci z třetích zemí. Protože by si sami nezajistili finanční prostředky na cestu zpět do vlasti, bylo jim umožněno vycestovat na náklady státu.

²¹ Typ A: pro kvalifikované pracovníky s vysokoškolským vzděláním a klíčový personál, typ B: pro pracovníky na pracovních pozicích minimálně s požadavkem vyučení, typ C: pro ostatní pracovníky

²² Seznam možností pro ukončení je dostupný online na stránkách Ministerstva vnitra ČR dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/obcane-tretich-zemi-ukoncení-a-zrusení-povolení-k-pobytu-a-odjezd-z-cr.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

²³ Připraven v roce 2003 a schválen Usnesením vlády České republiky č. 108 ze dne 4. února 2004.

Pokud by cizinec neměl oprávnění vstupu na území, vydá mu policie ČR rozhodnutí o správním vyhoštění, tedy povinnosti opustit území republiky. Preferovaný je právě dobrovolný návrat cizince, za tímto účelem je stanova lhůta k vycestování 7 až 60 dní.

Cizinec, který nemá legální pobyt a je i zaměstnán u některého zaměstnavatele musí zaplatit určité sankce podle zákona č. 326/1999 Sb., §123. Tyto sankce se vztahují ale i na zaměstnavatele, který nese i následné finanční náklady na správní vyhoštění cizince.

7.2. Vízová politika České republiky

Vízová politika České republiky je vstupu do Evropské unie úzce spojena se státy schengenského prostoru. Cílem této spolupráce je částečně sjednotit možnost vstupu cizincům ze třetích zemí, kteří splní podmínky pro vstup na území Schengenu.²⁴ Společná vízová politika upravuje zejména oblast krátkodobého pobytu.

Vízový zákon rozděluje cizince do dvou kategorií, oproti zákonu o zaměstnanosti, na občany Evropské unie a Evropského hospodářského prostoru a Švýcarska a na druhou skupinu, občany třetích zemí. Podmínka víza je zde uplatňována pouze pro občany třetích zemí. Občané EU a EHP mohou požádat o vydání potvrzení přechodného pobytu, pokud přesahuje dobu více jak 3 měsíců ale také nemusí. (Odbor azylové a migrační politiky, online, 2010) Pobyt cizinců na území ČR se dále řídí právními předpisy Evropské unie. Ve vízové oblasti se jedná především o nařízení Rady (ES) č. 539/2001, které stanovuje seznam třetích zemí, jejichž občané musí mít vízum při překročení státních hranic, a seznam zemí, jejichž státní příslušníci jsou od vízové povinnosti osvobozeni.²⁵

Následující tabulka zobrazuje rozdělení pobytů na území České republiky a odlišnosti každého druhu pobytu. Pobyt cizinců z třetích zemí dělíme na přechodné a trvalé.²⁶ Mezi pobyt přechodné řadíme, pobyt bez potřebného víza, krátkodobé pobyt s vízem tzv. schengenské, dlouhodobé pobyt s vízem, dlouhodobý pobyt a výjezdní příkaz, kdy se jedná o vyhoštění ze země. Za krátkodobý pobyt na území České republiky/ Schengenu považujeme pobyt do

²⁴ Státy patřící do schengenského prostoru jsou členské státy EU s výjimkou Velké Británie, Irsko, Kypru, Bulharska, Rumunska a Lichtenštejnska; součástí schengenského prostoru jsou také Švýcarsko, Island a Norsko (nečlenské státy EU).

²⁵ Od 21. prosince 2007 ČR plně uplatňuje předpisy tzv. schengenského acquis, od tohoto data je ČR součástí schengenského prostoru.

90 dnů. Naopak dlouhodobý pobyt je takový, kdy cizinec pobývá na území více jak 90 dní. (Ministerstvo vnitra České republiky, 2011 str. 15)

Tabulka 3: Dělení pobytu pro vstup občanů třetích zemí na území České republiky²⁷

druh pobytu	přechodný pobyt					trvalý pobyt
	bez víza	krátkodobé vízum	dlouhodobé vízum	dlouhodobý pobyt	výjezdní příkaz	povolení k trvalému pobytu
občané	tzv. bílá listina *	občané třetích zemí	občané třetích zemí	občané třetích zemí	občané třetích zemí	občané třetích zemí
doba pobytu	max. 3 měsíce *	max. 3 měsíce	nad 3 měsíce	nad 6 měsíců	odcestování	nad 5 let
platnost	během 180 dní zde může pobývat 90 dní	možná územní platnost, prodloužení cizinecká policie	max. 6 měsíců, možnost prodloužit	určena druhem účelu pobytu	max. 60 dní	x
specifika	bez možnosti zaměstnání	typ A (letištní vízum), typ C (turistika)	možnost zaměstnání, výpis z trestního rejstříku	předchozí dlouhodobé vízum, výpis z trestního rejstříku		zkouška z českého jazyka, výpis z trestního rejstříku
podání žádosti	x	ambasáda nebo zastupitelský úřad ČR	ambasáda nebo zastupitelský úřad ČR	regionální pracoviště ministerstva vnitra	uděluje policie ČR	regionální pracoviště ministerstva vnitra
doklad o zajištění ubytování	x	ano/potvrzení účelu cesty	ano	ano	x	ano
doklad o zdravotním pojištění	x	ano/potvrzení účelu cesty	ano	ano	x	ano
doklad o zajištění financí k pobytu	x	ano/potvrzení účelu cesty	ano	ano	x	ano
poznámky	Pobyt za turistickým účelem, v součtu max. 3 měsíce v rámci Schengenu, * přehled zemí a podmínek dostupné z: http://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx?q=Y2hudW09Nw%3d%3d	tzv. Schengenské jednotné vízum, upravuje (ES) č. 810/2009 ze dne 13. července 2009 o kodexu Společenství o vízech, platný od 5.4.2010	potvrzení účelu cesty, zdravotní potvrzení	k podání žádosti je potřeba se osobně dostavit na regionální pracoviště, průkazy s biometrickými údaji, potvrzení účelu cesty, zdravotní potvrzení	specifická skupina, jde o ukončení víza, vyhoštění ze země aj. cizinec neprodleně musí odcestovat	k podání žádosti je potřeba se osobně dostavit na regionální pracoviště, průkazy s biometrickými údaji

Zdroj: (Ministerstvo vnitra České republiky, 2011), připravila autorka, 2012

Z tabulky, která je přiložena v přílohách, můžeme zjistit podmínky pro udělení potřebného víza či pobytu. Je zde vidět rozdělení podle doby pobytu, platnosti či oprávnění míst kde je možné požádat o povolení k pobytu či vízum.

Pobyt na území České republiky je pro cizince různě omezen a k jeho povolení je potřeba řada dokladů. Mezi nejdůležitější patří doklad o zajištění ubytování, kdy cizinec překládá nájemní smlouvu nebo potvrzení o ubytování od majitele popř. z ubytovacího zařízení. Dále předkládá doklad o zajištění financí nezbytných k pobytu na území, kdy překládá například výpis z účtu či jiné potvrzení. V neposlední řadě potvrzuje účel cesty. Za účel cesty považujeme turistiku, zaměstnání, podnikání, sloučení rodiny, studium či vědecký výzkum. (Ministerstvo vnitra České republiky, 2011 stránky 19-20) Pokud je žádostem vyhověno, předkládá cizinec doklad o cestovním zdravotním pojištění, vždy pokud se jedná o pobyt delší jak 90 dnů.

Každá skupina viz a pobytů má svoje specifické podmínky a požadavky obsažené v zákoně č. 326/1999 Sb.

7.3. Shrnutí

Část věnovaná migrační a vízové politice je pouze obecně informační částí, kdy se seznamujeme s existencí zásad migrační politiky, programy na podporu legální migrace

²⁷ pozn. originální velikost viz příloha č. 3

a minimalizací nelegální migrace. Nechtěla jsem důsledně popisovat všechna opatření, pouze nastínit postoj České republiky a její záměry a hlavní zásady. Důkladné zkoumání udílení víz nebylo cílem méj bakalářské práce. I když jsem se částečně zaměřila na vízovou politiku, kdy jsem zpracovala tabulku s nejdůležitějšími údaji. Bohužel protože každý stát má s vládou České republiky sjednána a podepsána různá ustanovení a zjednodušení je poměrně obtížné specifikovat všechny migranty do jedné skupiny. Proto je tabulka pouze orientační a slouží k obecnému přehledu, je však potřeba při bližším zkoumání zaměřit se na detaily a doplňující podmínky.

Pokud bych měla zhodnotit dostupnost informací pro vízový styk v rámci České republiky, existuje sice nepřehledné množství informací a publikací vydávaných Ministerstvem vnitra a zahraničních věcí ale značná část je nepřehledná. Pro obyčejného občana, který se chystá vycestovat do České republiky, může být tento informační systém nepřehledný. Orientace v zákonech a vyhláškách jak České republiky tak ve vyhláškách Evropské unie, v případě krátkodobých víz, je opravdu obtížná. Požadavky se různí a každý stát je má nastaveny nepatrně jinak, proto je potřeba konzultace s odborníkem například na příslušné ambasádě.

Shrme-li kapitolu o migrační politice České republiky, je jasné vidět spolupráce s Evropskou unií a jejími členskými státy převážně v oblasti krátkodobé migrace a průjezdu přes naše území. Následný dlouhodobý pobyt si vláda upravuje sama zákonem o pobytu cizinců č. 326/1999 Sb. a řadou vyhlášek a ustanovení. Je zde také vidět snaha přilákat a podpořit kvalifikované občany a jejich příchod na území ČR a znatelně jim pomoci v rozhodování. Zde bychom mohli uplatnit částečně neoklasickou mikro teorii, kdy se česká vláda snaží minimalizovat náklady cizincům a zjednodušit jim rozhodování o vycestování.

Je zde i znatelná snaha o dobrovolný návrat občanů třetích zemí, pokud se dostanou do situace, kdy není dostatečná poptávka po pracovní síle. Česká republika zastává názor dobrovolného návratu před nuceným. Přesto tyto opatření jsou ve většině případů řešeny pro občany třetích zemí, kterých v rámci republiky pomalu ubývá. Neřeší ovšem problém příchodu pracovní síly z řad občanů EU a EHP. V tomto směru jak už bylo zmíněno výše je vidět propojení s Evropskou unií.

8. Praktická část

Praktická část bakalářské práce si určuje za cíl zhodnocení dosavadního tvrzení na základě dotazníkového šetření a také objasnění zda pro migranty hraje nějakou roli pravidelná linková doprava při jejich rozhodování. Položila jsem si několik otázek. První byl rozhodně důvod migrace a výběr cílové země. Zda je ovlivněn spíše faktory push nebo pull, nebo poměrem faktorů. Předpokládala jsem, že se migranti rozhodují více podle přitažlivých faktorů, tedy vidinou zisku nebo lepšího postavení ve společnosti. Zda jsou to ekonomické faktory, kulturní či environmentální. Rozdělila jsem tyto faktory podle Rubensteina (2010) a jeho práce na podkladech zakladatele Ravensteina (1885). Moje domněnky směřovali i směrem k rodině a vazbám spojenými s rodinou. Kdy jsem předpokládala, že migranti budou více uvažovat o (ne) odchodu na základě rodinných vazeb.

Druhou klíčovou otázkou pro mne byla role pravidelné linkové dopravy. Protože pracuji od roku 2010 u brněnské společnosti Student Agency jako průvodkyně na palubách zahraničních linek. Pravidelně se mnou cestuje mnoho cizinců do své rodné vlasti nebo přeseďají na letadla a jiná spojení. Předpokládala jsem, že možnost se pravidelně vracet zpět do rodné vlasti je rozhodně pozitivním lákadlem pro všechny imigranty.

Svoje domněnky jsem snažila potvrdit nebo vyvrátit na základě vlastního empirického výzkumu a následně je upřesnit na základě řízených rozhovorů.

8.1. Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření probíhalo v průběhu září 2011 do února roku 2012. Průzkum byl rozdělen do dvou částí. První jsem zjišťovala vhodnou strategii pro rozdávání, formu a styl otázek vhodný k mému záměru. V druhé části jsem se rozhodla, rozdat minimálně sto dotazníků na všech pravidelných zahraničních linkách společnosti Student Agency. Povedlo se mi prozkoumat většinu z nich díky svému pracovnímu poměru. Průzkum jsem prováděla na linkách Praha – Amsterdam, Praha – Berlín, Praha – Bratislava, Praha - Budapešť, Praha – Curych, Praha – Hamburk, Praha – Londýn, Praha – Mnichov, Praha – Paříž, Praha – Vídeň a Praha – Ženeva a zpět. Vyřazena byla linka do Itálie (Řím/Neapol/Janov) a slovenská vnitrostátní linka – Praha – Košice/ Bardějov. Důvodem jsou vnitrofiremní rozhodnutí.

V prvotní fázi jsem zjistila národnost cizince z občanského průkazu nebo pasu.²⁸ Vybraným jedincům, kteří splňovali podmínku věku mezi 25 - 65 ti lety, jejich mateřský jazyk byl jiný než čeština a pracovali na území České republiky, jsem rozdala dotazníky. Dotazníky byly rozdávány v českém a anglickém jazyce.

Samotný dotazník byl rozdělen do pěti částí, kdy jsem otázky rozložila do informační části, důvody migrace, aktuálního zaměstnání, faktorem dopravy a poslední otázkou a částí byl návrat cizince.

Tabulka 4: Statistika dotazníkového šetření, zpracovala autorka, 2012

	počet rozdaných dotazníků	počet navrácených dotazníků	návratnost	ženy	muži
celkem	160	123	77%	48	75

Rozdala jsem celkem 160 dotazníků v tištěné i elektronické podobě. Celkem se mi vrátilo 123 dotazníků, což je více jak tři čtvrtiny z celkového počtu. Podíl mezi dotázanými ženami a muži byl v poměru 1:2. Z rozdaných dotazníků se mi více vracely formuláře v tištěné podobě přímo na palubě autobusu. V emailové podobě se mi vrátila více jak polovina rozeslaných dotazníků. Nejvíce dotázaných respondentů pocházelo ze Slovenska, Velké Británie, Německa a Spojených Států Amerických. Následující tabulka ukazuje počty respondentů, rozdělených podle dvou kategorií – cizinci z EU a třetích zemí. Celkem jsem získala 91 respondentů z řad občanů EU a 32 respondentů z třetích zemí.

Tabulka 5: Rozdělení respondentů podle národnosti, zpracovala autorka, 2012

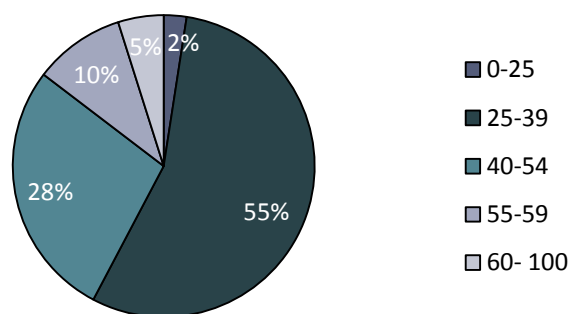
národnost	EU*	třetí země
Bulharsko	2	x
Francie	4	x
Japonsko	x	6
Mexiko	x	2
Mongolsko	x	7
Německo	12	x
Nizozemsko	2	x
Polsko	4	x
Rakousko	6	x
Rusko	2	x
Slovensko	43	x
Švýcarsko	2	x
Ukrajina	x	3
USA	x	12
Velká Británie	16	x

²⁸ Povinnost stevardky zahraničních linek.

* Do skupiny EU, byli zařazeni občané Švýcarska.

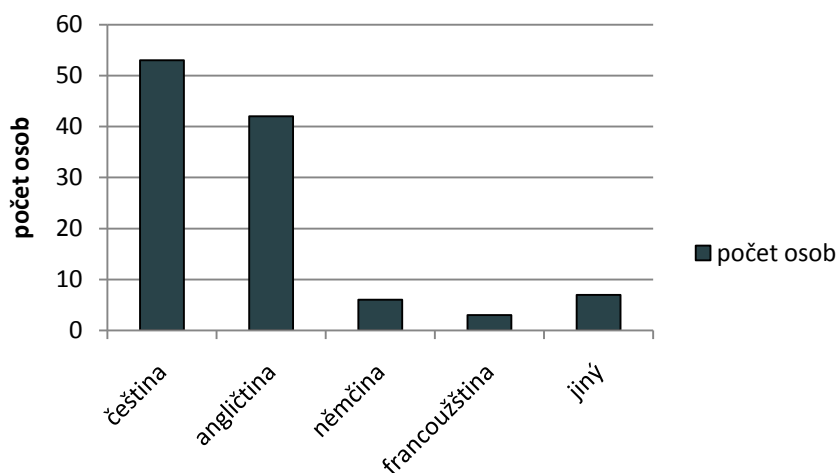
Graf 8: Věková struktura respondentů, zpracovala autorka, 2012

Důležitým ukazatelem je i věk cizince. Nejpočetnější skupinou respondentů jsou cizinci ve věku 25 – 39 let s nadpoloviční účastí. Rozložení cizinců podle věkových kategorií odpovídá celkovému věkovému složení cizinců na území ČR. (Český statistický úřad, 2011) Během svého výzkumu jsem

získala odpovědi od šesti respondentů starších 60 let. Zajímavostí bylo, že všichni se shodli v otázce návratu zpět do vlasti – ne. Mladiství pod dvacet pět let jsem záměrně nevyhledávala, většinou šlo o studenty na výměnném pobytu než o zaměstnané jedince.

Na otázku jaké cizí jazyky se musel imigrant naučit, vyplnili respondenti většinou český jazyk a angličtinu. Následována němčinou a francouzštinou. Sedm migrantů vyplnilo jiný jazyk jako například arabštinu, italštinu či japonštinu. Přesné počty zobrazuje následující tabulka:

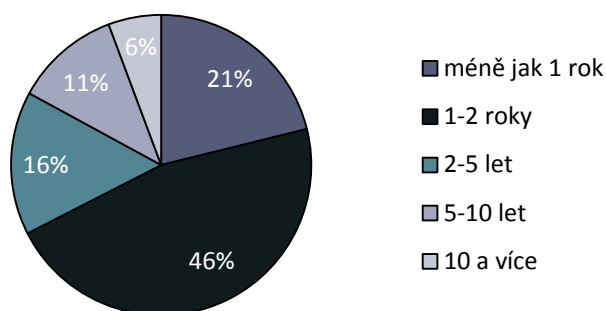
Tabulka 6: Počty respondentů podle doučení cizího jazyka, zpracovala autorka, 2012

Jelikož jsou cizinci zaměstnáni jak v tuzemských firmách, kde je vyžadována znalost českého jazyka, tak u firem se zahraničními investicemi, je zřejmý vysoký počet jedinců, kteří se k vykonávání práce musejí naučit jiný než mateřský jazyk.

Další informační otázkou bylo uvedení délky pobytu na území České republiky, kdy jsem předpokládala u jedinců z třetích zemí spíše krátkodobější pobyt – do dvou let a u občanů EU spíše dlouhodobé pobyty. Ze získaných odpovědí jsem vytvořila stupnici viz. následující

tabulka. Z mého úsudku vyplynulo řešení, že sice cizinci z třetích zemí pobývali na území v rozmezí 1-2 let, přičemž příčinou je vydávání pracovního povolení na dobu maximálně dvou let spolu s aktuálním trendem omezování doby platnosti na jeden rok. Většina respondentů ze třetích zemí tedy pobývá na území České republiky méně jak 2 roky. Naopak nejvíce dotázaných občanů Evropské unie, pracuje v česku více jak dva roky. Cizinců, kteří se pravidelně vracejí do vlasti a přitom pobývají v jiném státě, bylo celkem 21 osob.

Graf 9: Rozdělení respondentů podle délky pobytu na území ČR, zpracovala autorka, 2012

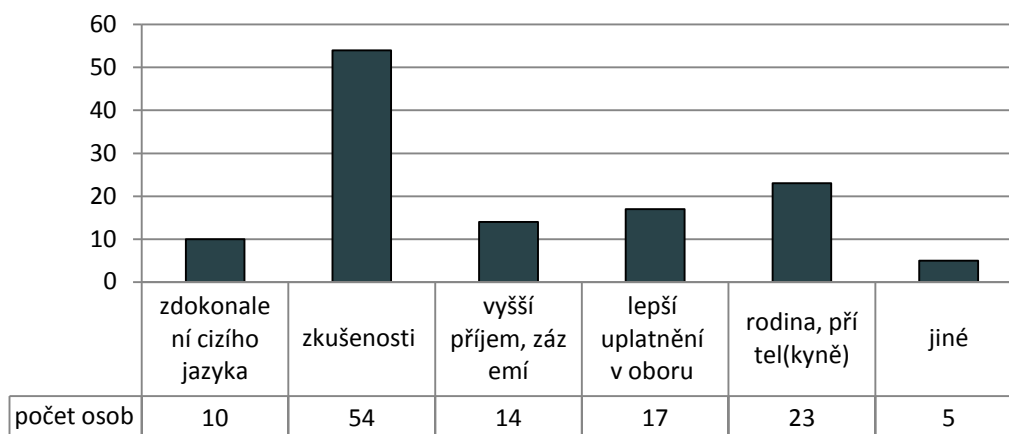

V další části dotazníku jsem se věnovala otázce, zda bylo těžké se rozhodnout k migraci. Předpokládala jsem již výše zmíněné sociální vazby na rodinu či přátelé. Překvapivé zjištění bylo, že 90% dotázaných nemělo problém s rozhodnutím vycestovat za hranice vlasti. Zbýlých 10% odpovědělo, že jim brání sociální vazby v místě bydliště.

Důvodem vycestování za práci zrovna do České republiky uvedlo 54 osob zkušenosti, jednalo se spíše o mladší jedince, kteří přicházejí za prací do Čech, aby získali potřebný rozhled. Zkušenosti z jiných pracovních trhů upřednostňují například Američané nebo Angličané. Ostatní důvody jako zdokonalení cizího jazyka, vyšší příjem či lepší uplatnění v oboru vybíralo poměrně stejný počet dotázaných. Vyšší příjem vybrali občané Polska, Ukrajiny, Mexika a Bulharska. Rodina přitáhla za prací občany Ruska, Mongolska a Velké Británie.

Zlepšení jazykové vybavenosti překvapivě vybírali imigranti ze Slovenska ale také Japonska. Pravděpodobně se jedná o cizince pracující ve firmách se zahraničními investicemi.

Pět cizinců uvedlo, že přišli pracovat do České republiky z politických důvodů. Převažovaly tedy spíše kladné – pull faktory. Výsledek ale nekorresponduje s teoriemi Ravensteina, neoklasické teorie či teorie dvojího pracovního trhu, kdy je hlavním faktorem ekonomická situace.

Graf 10: Důvody migrace do ČR, zpracovala autorka, 2012

Oblast zaměstnání cizinců přinesla příjemné zjištění. Celkem 70% imigrantů pracovní pozice střídá, čili mění svého zaměstnavatele a 30%, 37 jedinců, pracuje stále u stejného zaměstnavatele. Tuto skutečnost můžeme vysvětlit takto. Cizinci ze třetích zemí, kteří potřebují pracovní povolení, dostanou v případě kladného rozhodnutí povolení na konkrétní pracovní pozici a místo. Proto naprostá většina zaměstnavatele nemění. Tento proces se mění, pokud cizinec získá trvalý pobyt. Naopak občané EU jsou flexibilnější právě proto, že jejich práva na zaměstnání jsou totožná s možnostmi občana České republiky. Získávají zkušenosti na základě příležitostí pracovního trhu.

Pozitivní je také zjištění, že více jak 70% dotázaných nemělo se získáním práce v České republice problém. Jednalo se opět o občany EU a Švýcarska, svoje postavení mají i občané Spojených Států Amerických a Japonska. Tato skutečnost je patrná na rostoucím počtu cizinců z řad občanů EU. (Český statistický úřad, 2011) Ovšem 26 (z 32 dotázaných cizinců z třetích zemí) se setkala během svého pobytu s překážkami a problémy při získávání pracovní pozice. Prvotní překážku uváděli jako udělení potřebného víza, někteří z nich popisují i překážky pro získání práce nekvalifikovaným osobám – není o ně tak velký zájem, podle tvrzení respondentů. Rozhodujícím pro získání pracovní pozice je pracovní povolení na místo, které vypisuje zaměstnavatel. V případě cizinců z třetích zemí uvádějí, že je nutné mít případné kontakty a známosti pro vytvoření pracovního místa. Celkově problematickou částí pro cizince není ani tak jazyková bariéra jak administrativní požadavky a vyhlášky.

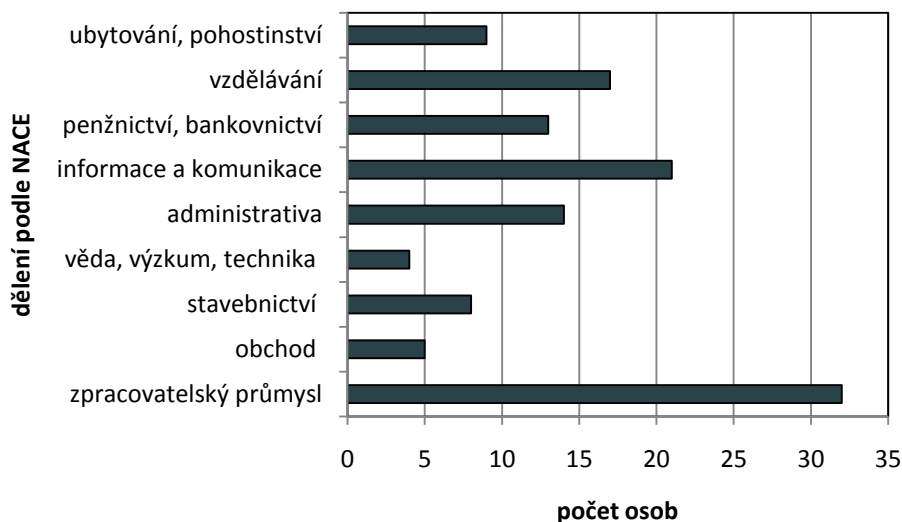
Otázka, „Co je podle Vás pozitivního či negativního na zemi kde pracujete“ byla doplňující. Zde respondenti udávali převážně pozitivní tvrzení. Obecné klady jako příroda, prostředí či rozloha a poloha státu, vypisoval prakticky každý. Mezi pozitivní faktory které lákají cizince do České republiky patří: dostatek pracovních příležitostí, platové podmínky (pouze pro některé

národnosti), sociální dávky, možnost získání pozice ve vysokých postech či podpora cizinců s vysokou odbornou kvalifikací a v neposlední řadě i poloha Česka jako tranzitní země a dostatek zahraničních investorů v tuzemských firmách. Naopak za negativní považují spleť administrativní systém a byrokracii jako takovou.

Podle získaných dat z dotazníkového šetření vyplývá, že cizinci spatřují Českou republiku velice pozitivně a přicházejí sem právě z ekonomických důvodů, jak udává například Rubenstein (2010), kdy tvrdí, že nejvíce lidí migruje z ekonomických důvodů. Neoklasická teorie také pracuje s atraktivní ekonomickou složkou. Kdy cizinec si spočítá svoje zisky. Pokud by se jednalo o cizince z kategorie EU, kdy nepotřebuje pracovní povolení, jsou jeho zisky pravděpodobnější než jedince z třetí země. Je zde riziko zdlouhavého jednání na úřadech, několik žádostí a spousta náležitostí. Dalším rizikem pro cizince je neudělení pracovního povolení, které nejen že stojí peníze ale také úsilí s vyřizováním veškerých náležitostí.

Dotázaní imigranti vyplnili obor svého zaměstnání, jejich počty zobrazuje následující tabulka.

Graf 11: Rozdělení cizinců podle ekonomického zaměření, zpracovala autorka, 2012

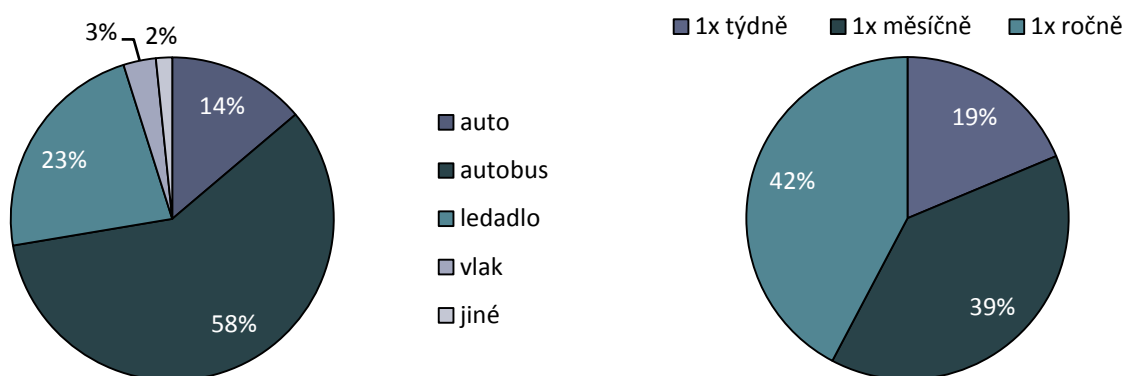

Z grafu jasně vyplývá, že nejpočetnější skupinou jsou zaměstnanci zpracovatelského průmyslu, stejně jako celorepublikově, následováno jedinci pracující v informačních technologiích a vzdělávání. Počet cizinců ve zbylých oborech je poměrně vyrovnaný. V porovnání s Českou republikou je zřetelný poměr cizinců ve zpracovatelském průmyslu a ostatních odvětvích. Výzkum ukazuje také rozdíl v poměru cizinců ve stavebnictví, kteří pravidelně přijíždějí se společností Student Agency a celorepublikovým počtem. V rámci republiky nejvíce

zaměstnaných cizinců ve stavebnictví pochází z východní části Evropy. Můj průzkum byl prováděn na linkách, které přidějí spíše ze západní strany.

Zajímavým aspektem z hlediska dopravy je frekvence dojíždění do rodiště cizince. Zde jsem rozdělila výsledné hodnoty do tří kategorií, jednou krát do týdne, jednou do měsíce a jednou do roka. 42% jedinců se do vlasti vrací v průměru 1x do roka, jedná se většinou o migranty z delších vzdáleností jako například Američané, Japonci či Mongolové. Více jak třetina migrantů se dostane zpět do vlasti jednou za měsíc a pouze 19% dotázaných jezdí zpět každý týden. Protože doprava do vlasti, například za rodinou na pár dní, je poměrně nákladná, může si ji dovolit poměrně málo cizinců. Mezi ně Němci, Francouzi či Rakušané. Vzdálenost je také velmi důležitá. Možnost dopravy sice využívají hojně, ovšem frekvence je úměrná nákladům.

Graf 12: Dopravní prostředky k cestování mezi cílovou a zdrojovou zemí, Frekvence dojíždění do rodiště, zpracovala autorka, 2012

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že 58% dotázaných využívá pravidelně autobusovou dopravu při cestách do vlasti. Dalších 23% letadlo, které využívají respondenti z Mongolska, Japonska, Spojených Států Amerických a Mexika. Pouze 14% respondentů volí k dopravě vlastní automobil a to převážně na krátkou vzdálenost – Německo, Rakousko. Zbýlých 5% využívá k dopravě vlaky či jiný způsob. Je zde patrné, že většina respondentů využívá pravidelně autobusovou dopravu k vycestování. Podle rozložení státního občanství se jednalo většinou o občany Slovenska, Velké Británie, Francie, Nizozemska či Bulharska.

Na otázku zda je pravidelná autobusová doprava důležitá odpovědělo 93 osob kladně a 30 záporně. Dále přiznávají, že modernizující se doprava a její možnosti jsou pull faktorem každé vyspělé země. Migranti kteří odpověděli záporně dodávají, že pro ně není rozhodující pravidelná linková doprava. Jednalo se především o jedince s vlastním automobilem a bydlištěm

v blízkosti hranic s Českou republikou. U většiny hrají roli finální náklady na cestu, proto využívají autobusovou dopravu.

Poslední otázkou dotazníku bylo zamyšlení, zda se jedinec do země původu vrátí. Zde jsem přihlížela převážně k věku respondentů. Jedinci ve věku 30 – 39 tvořili převážnou část skupiny migrantů, kteří se do své vlasti vrátí. Celkem by se vrátilo 67 osob ze 123, což je zhruba polovina. Mladí lidé do věku 30 let, většinou nemají rozhodnuto a využívají pracovní příležitosti, dokud nemají vytvořené vazby. Proto zhruba 37% dotázaných odpovědělo, že neví, zda se někdy vrátí. Naopak osoby starší 45 let mají rozhodnuto, 98% z rozhodnutých že Českou republiku neopustí, jsou starší čtyřiceti pěti let. Odpovídá tomu utvoření vazeb jak sociálních tak ekonomických na cílovou zemi migrace.

8.2. Řízený rozhovor

Doplňujícím materiálem jsou standardizované řízené rozhovory. Probíhali v průběhu května 2011 až prosince 2011 s dvaceti migranty. Vzorek je definován podle země původu²⁹, věku v rozmezí 25 – 65 let a pobytu na území České republiky více jak 5 let. Vzorek vznikl z osobních kontaktů.³⁰

Otázky jsem pokládala stejné jako v příloženém dotazníku, doplněné o osobní pohled cizince na danou problematiku. Během rozhovoru jsem pokládala doplňující otázky:

„Jaký je podle Vás důvod, že zaměstnavatelé přibírají cizince do svých firem?“, „Měl (a) jste někdy problém s tím, že jste se nenarodil v České republice? (že jste cizinec)“, „Jaké překážky jste musel (a) překonat při pobytu v České republice?“, „Jaké jsou Vaše plány do budoucna?“³¹

Celkový počet respondentů činil dvacet osob, zaměstnaných po celé republice. Více byli zastoupeni muži před ženami. Z následujícího přehledu vyčteme základní charakteristiku dotázaných. Převažují osoby s trvalým pobytem před jedinci, kteří požádali o české občanství.

Tabulka 7: Charakteristika osob se kterými byl prováděn řízený rozhovor, zpracovala autorka, 2012

	celkem	muži	ženy	trvalý pobyt	české občanství
respondenti	20	17	3	18	2

²⁹ Tedy jiné než České republiky.

³⁰ Na přání většiny dotázaných, nezveřejňuji jejich jména.

³¹ Tuto otázku jsem pokládala jedincům, kteří neměli požádáno státní občanství v České republice. Jak získat občanství a podmínky, dostupné online: http://www.mzv.cz/consulate.newyork/cz/konzularni_a_vizove_informace/obcanstvi/jak_je_to_s_ceskym_obcanstvim/index.html

Z rozhovorů jsem vyvodila závěry, které doplňují dotazníkové šetření. Dotázaný se shodli, že jazyk v české republice není překážkou. Všichni se naučili částečně česky z vlastní iniciativy. Zaměstnání je totiž nenutilo rozumět češtině, protože většina pracovala na pozicích, kde s kvalitní angličtinou dokázali komunikovat. Je tedy potřeba brát v úvahu pracovní pozici na kterou se jedinec hlásí a volit k ní vhodný dorozumívací jazyk. Zaměstnavatelé podle slov dotázaných preferují znalost světových jazyků až na druhém místě český jazyk. Pokud se tedy jedná o místa s vysokou kvalifikací. U pracovních pozic s nižší kvalifikací je vyžadována čeština.³² Druhým faktorem je druh pobytu, kdy k udělení trvalého pobytu a státního občanství je potřeba porozumět českému jazyku.

Rozhodnutí vycestovat za prací za hranice bylo pro většinu jednoduché. Nejprve přišli studovat či hledat jenom práci. S přibývajícími sociálními vazbami se priority jedinců mění a v zemi zůstávají a uvažují o trvalém pobytu. Toto rozhodnutí většina dotázaných udělala po více jak dvou letech pobytu na území České republiky.

Nejprve tedy přišli do Čech cíleně za prací, získat zkušenosti a obohatit si tak svůj kariérní a profesionální život. Postupně se přes lepší uplatnění v oboru a vyšší příjem mění hodnoty a osobní cíle migranta. Ve více jak polovině případů zde nacházejí svoje přítelkyně, přátele, manželky a manžele a utvářejí silné sociální vazby. Které následně vyústí v rozhodnutí trvalého pobytu na území. Důvody jsou ovšem různé, někteří udávají za důvod migrace do České republiky politickou situaci v zemi původu nebo ekonomickou situaci. Shodují se ale v tom, že do České republiky přišli na základě jejích pozitiv. Pro jedince ze zemí Evropské unie jsou rozhodně přitažlivé podmínky vstupu. Pokud se jedná o cizince ze třetích zemí, přitažlivé jsou pro ně sociální podmínky, pracovní pozice či prostě pracovní místo.

Pracovní místa se snaží udržet, pokud se jedná o cizince ze zemí východní Evropy. Naopak jedinci ze západních států, svoje pozice rozšiřují a postupně kariérně stoupají. Jedním z možných vysvětlení může být i jejich kvalifikovanost. Podle názorů dotázaných, firmy zaměstnávají cizince díky jejich větší flexibilitě a vyšším pracovním výkonům. Někteří jsou přesvědčeni, že zaměstnavatelé mají nižší náklady na tyto zaměstnance. Většina cizinců si přijde do země vydělat a jejich sociální status neberou tak v úvahu jak tvrdí teorie dvojího pracovního trhu. Kdy jedinec obsadí zprvu i méně placené místo či místo s nízkým sociálním statusem, protože ho v hostitelské zemi nepovažuje za plnohodnotný.

³² Znalost českého jazyka je potřeba u žádosti k trvalému pobytu a Českému občanství. V případě dlouhodobého pobytu není vyžadována zkouška z českého jazyka.

Naopak důvodem, který odrazuje k zaměstnání cizince, jsou zdlouhavé procedury k udílení povolení. Administrativní procedura je opravdu příliš časově náročná a vyžaduje několik úředně ověřených listin a jiných dokumentů. Pracovní povolení pro cizince ze třetích zemí, kteří by teoreticky mohli zaujmout místa v sekundárním, tedy místa s nižším sociálním postavením a nižšími nároky na kvalifikaci, je obtížné získat.

Rozhovory také potvrdili, že imigranti jsou rozděleni na občany EU a třetích zemí. Z toho vyplývají závěry s překážkami při pobytu, kdy naprostá většina dotázaných uvedla, že cizinci z třetích zemí mají rozhodně větší problémy v získání pracovního povolení a posléze i v plnění podmínek pracovního povolení než občané západních zemí (EU). Výjimkou mohou být jedinci zaměstnaní na zelenou, modrou kartu či vyhledaní přímo na vysoce kvalifikovaná místa. Tato politika je podporována ministerstvem vnitra a ministerstvem práce a sociálních věcí.

Problémy s tím, že se jedinci nenarodili na území České republiky, se nepotvrdili. Cizinci také udávají, že rasová nesnášenlivost se v jejich okolí neprojevuje. Nepotvrzují ani postoj, ve kterém by se odráželo vřelé přijetí ale spíše neutrální. Čeští obyvatelé je respektují, ale jejich přijetí není nějak extrémně pozitivní.

Mezi překážky při pobytu v České republice shodně uvádějí pouze administrativní oblast, nikoliv okolí či jinou antipatii. Pochvalují si prostředí, polohu a velikost státu. Přiznávají ovšem, že naučit se na státní zkoušku český jazyk bylo pro ně obtížné. Jelikož dotázaní pocházeli z Velké Británie, Spojených států, Nového Zélandu a Mexika toto bylo pro ně překážkou. Naopak cizinci z Polska, Německa, Slovenska a Maďarska se shodují, že jim naučení českého jazyka nedělalo takový problém.

Do své rodné vlasti se vracejí pravidelně několikrát do roka, po propočítání nákladů na cestu. K cestování využívají převážně autobusovou dopravu a vlastní automobil. Jedinci, kteří mají své rodiště mimo Evropský kontinent, létají jednou do roka zpět do původního místa bydliště. Potvrzují také, že využívání pravidelné dopravy je rozhodně přínosem. Mezi pozitivní hodnotí přijatelnou cenu a následný zisk (cost – benefit) a možnost odpočinout si při cestě.

Všichni dotázaní se do svojí rodné země nevrátí. Vytvořili si zde sociální vazby, nové rodiny a přívětivou pracovní situaci. Anglicky mluvící jedinci se shodují, že do Čech přišli kvůli lepšímu uplatnění – rodilý mluvčí anglického jazyka. Většinou pracují jako učitelé a profesori na pražských, libereckých a brněnských školách. Práce je naplňuje a do budoucna by 8 z 18 dotázaných s trvalým pobytem, chtělo požádat o české občanství. Ostatní se nechťejí vzdát svého původního, i když jsou prakticky rozhodnuti o setrvání na území České republiky.

Respondent z Mexika uvedl, že Česko ho přilákalo jako učitele mexické hudby a rád by vyučoval po celé Evropě. Líbí se mu česká příroda, lidé v okolí, výhodná poloha státu a nové příležitosti na českém pracovním trhu. Pouze jeden z dvaceti dotázaný uvedl, že se chystá se svojí ženou a dětmi přestěhovat zpět do Německa, kde by měl spolupracovat v česko-německém koncernu.³³ Ostatní zůstávají v České republice z blíže nespecifikovaných osobních důvodů.

8.3. Shrnutí

Ve svém dotazníkovém šetření jsem se snažila zjistit, zda cizince lákají do České republiky pozitivní (pull faktory) nebo spíše negativní (push faktory). Kdy jsem na základě odpovědí zjistila, že se zde vyskytují prvky ekonomických migračních teorií. Díky migrační politice, která nemá jednotný koncept pro migraci do České republiky, můžeme rozdělit migranty na jedince z řad občanů EU a zámoří a jedince ze třetích zemí. Pomyslně na východ a západ.

Podle odpovědí respondentů bychom mohli vyřadit podíl neoklasické makro teorie, která je založena na rozdílu mzdy mezi cílovým a zdrojovým prostorem. Celkem 54 dotázaných uvedlo, že do České republiky přišli, aby získali více zkušeností. Očekávají tedy spíše nemateriální zisky. Jednalo se převážně o jedince ze západních oblastí. Naopak jedinci z východních částí uvádějí, že do Čech přicházejí za lepším platovým ohodnocením. Proto tato teorie se dostává na území ČR do sporu. Dělí totiž zemi na východní a západní část. Geografická poloha tomu hodně napomáhá.

Více vhodnou teorií je neoklasická mikro teorie, která přináší tzv. cost – benefit, který je nástrojem migranta ke zjištění jeho nákladů a následného zisku. Roli hrají právě push a pull faktory, převážně ekonomické, na jejichž základech se jedinec rozhoduje zda vycestuje ze země původu. Tento kalkulátor je užitečný rozhodně u jedinců z třetích zemí, kdy pokud se jedná o neklasifikované migranty, může být zdlouhavá procedura v udílení potřebného víza a pracovního povolení více jak negativním faktorem, přičte li náklady na dopravu, jeho zisky následně klesají. Následné rozhodnutí už je na něm a trochu s nadsázkou na byrokracii českého státu. Vysoce kvalifikovaní migranti ze třetích zemí mají možnost využít modré a zelené karty, které spojují pracovní povolení a povolení k pobytu. Kdy se následné náklady ponížují a migranti se většinou rozhodují k odchodu do cílové země. Mezi pozitivní a očekávané přínosy pro jedince z EU můžeme zařadit například životní zkušenosti, poznání nové země, kultury či zlepšení pozice na pracovním trhu. Jelikož občané EU mají stejné podmínky pro vstup na pracovní trh v ČR, jsou náklady minimální.

³³ Na přání p. X, nesdělují jméno firmy.

Pokud bychom se měli podívat na hledisko teorie dvojího pracovního trhu, je zde značný rozpor. Teorie vychází z předpokladu rozdělení pracovního trhu na primární a sekundární sektor. Primární sektor je obsazován odborníky a sekundární nekvalifikovanými jedinci. Vytváří se zde poptávka po imigrantech na pracovní pozice, které domorodé obyvatelstvo nechce. Problém nastává v migrační politice, která ovlivňuje do značné míry sekundární sektor do kterého přicházejí jedinci z třetích zemí. Poptávka by přece jenom byla, ale překážkou je pracovní povolení a povolení k pobytu pro cizince právě z třetích zemí (tedy z východu). V sekundárním sektoru jde o výdělek než o sociální status jedince, který přijel pouze za prací. Sociální status jedince je tedy odvozován od statusu v původní zemi, kde se postavení cizince zlepšuje. Z mého empirického výzkumu vyplývá, že z hlediska počtu jedinců přicházejí spíše kvalifikovaní imigranti na pozice v primárním sektoru než nekvalifikovaných do sekundárního sektoru.

Výjimkou jsou občané Slovenska a Polska, kteří jsou sice občany EU a přicházejí na místa sekundárního sektoru, v mém průzkumu nedosahovali takových počtů, aby situaci ovlivnili. Je zde jasně vidět, že překážky jsou spíše směřovány ke skupině jedinců ze třetích zemí než k občanům EU, EHP a Švýcarska, kteří zaujímají jak primární, tak sekundární pracovní sektor.

Proto jsou moje očekávání částečně nesplněna. Očekávala jsem spíše pull faktory, které přitahují všechny jedince na pracovní trh u ČR. Tato skutečnost byla naplněna jen z části a to hlavně díky občanům EU. Mohli bychom říci, že přitažlivá je Česká republika pro všechny, ale díky několika překážkám je špatně dosažitelná pro občany východních států s nižší kvalifikací.

Dále jsem předpokládala důležitou roli sociálních vazeb – hlavně těch rodinných, při rozhodování jedince o migraci. Jak ukázalo dotazníkové šetření tak 90% dotázaných jedinců problém nemělo a v rozhodování vazby nezohledňovali. S vazbou jsou spojeny i návraty do rodné země. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že mladí lidé do věku 30 let se prozatím nerozhodují, ve které zemi zůstanou, využívají pracovních příležitostí k vlastnímu obohacení.

Posledním předpokladem byla role pravidelné dopravy na pracovní migraci. Počítala jsem s kladným výsledkem. Což potvrdili i řízené rozhovory. Dynamicky se vyvíjející ekonomika a doprava je základem k rozvoji migrace. Dosažitelnost území je podle respondentů kladným bodem pro ČR. 58% dotázaných potvrdilo, že pro cesty do rodné vlasti a zpět do cílového místa migrace používají autobusovou dopravu. Celkem 93 respondentů odpovědělo, že pravidelná doprava podle nich má vliv na výslednou migraci. Pravidelná doprava je tedy důležitým aspektem v životě migrantů na území České republiky.

9. Závěr

Cílem bakalářské práce byla analýza pracovní migrace na území České republiky od roku 2000 po současnost na základě sekundárních zdrojů a vlastního výzkumu. Dále zjistit zda má pravidelná autobusová doprava vliv na pracovní migraci. Práce byla rozdělena do několika částí, kdy jsem vymezila základní pojmy týkající se migrace a popsala vybrané migrační koncepty. Jednalo se o Ravensteinovi zákony migrace, push – pull teorii, neoklasickou makro a mikro teorii a teorii dvojího pracovního trhu. Všechny popsání teorie jsou alespoň částečně založeny na ekonomickém základě.

Následována charakteristikou cizinců na území České republiky a jejich vývoj počtu registrovaných jedinců na pracovním úřadě. Vytvořila jsem graf počtu cizinců podle národnosti, věku a ekonomické činnosti. V kapitole migrační politiky jsem připravila úvod do problematiky s přehlednou tabulkou druhů pobytů specifikami pobytu v ČR.

O cizincích je toho napsáno spousta, nepřehledné množství dokumentů a statistických dat. Problém ovšem nastává u migrační politiky, která za dvacet let své existence nevytvořila jednotnou migrační koncepci. Cizinci jsou takto rozděleni do pomyslných dvou skupin podle Ministerstva vnitra na cizince ze třetích zemí a cizince ze zemí Evropské unie, Evropského hospodářského prostoru a Švýcarska. Podmínky pro získání pracovního místa jsou v těchto skupinách naprosto rozdílné. První skupina potřebuje náležité povolení jak pobytu tak pracovní, zatímco občané EU jsou bráni jako plnohodnotní občané a mají stejná práva jako čeští obyvatelé. Připouštím, že zaměstnavatelé mají informační povinnosti vůči MPSV a při dlouhodobém pracovním poměru by si měli zaměstnanci zařídit povolení k dlouhodobému pobytu, ale jejich žádosti jsou vyřízeny prakticky okamžitě. Migrační politika je tedy více zaměřena a svázána s politikou Evropské unie.

Rozdílné zacházení vyplývá i z dotazníkového šetření, následně potvrzené řízenými rozhovory. Z mého výzkumu vyplývá, že jedinci ze zemí EU přijíždějí do Čech spíše získat zkušenosti, než za lepšími zisky. Opačně tomu je v případě jedinců z třetích zemí, hlavně ze zemí bývalého socialistického bloku. Dále je patrné že jedinci se rozhodují o migraci do ČR spontánně a bez vnímání vazeb ve svém okolí, kdy 90% respondentů nemělo problém v rozhodování, zda emigrují či nikoliv. Většina dotázaných byli svobodní lidé bez manželských či jiných závazků.

Jedinci s vyšší odbornou kvalifikací přicházejí ze států EU a zámoří a podle teorie dvojího pracovního trhu obsazují jedinci z třetích zemí sekundární pracovní pozice, což potvrdil i provedený výzkum. Česká republika přístup jedinců z třetích zemí kontroluje pomocí

pracovního povolení a povolení k pobytu, které se aktuálně vydává pouze na jeden rok s možností prodloužení.

Toto opatření ale spatřují mnozí migranti za push faktor českého trhu práce. Naopak kladně hodnotí spíše ekonomické hodnoty než politické. Zajímavé je také, že si cizinci vybrali Česko i na základě environmentální charakteristiky.

Mezi nepočetnější komunity na našem území patří imigranti z Ukrajiny, Slovenska, Polska či Vietnamu, pro které jsou přitažlivé především velká města a místa s vysokou koncentrací zpracovatelského průmyslu, který zaměstnává nejvíce cizinců. Následován je stavebnictvím, maloobchodem a velkoobchodem.

V práci jsem zjišťovala roli autobusové dopravy na migraci. Dotazníkové šetření bylo prováděno na linkách, které vedou přes západní část republiky do Francie, Německa, Nizozemska, Rakouska, Velké Británie a Švýcarska. Z východní části linky na Slovensko a Maďarsko. Proto jsou vypovídající hodnoty orientovány na imigranty z Evropské unie.

Dotázaní potvrdili, že pravidelná doprava autobusem je pro mě přínosem pro cestování mezi zemí původu a imigračním domovem. 58% využívá k pravidelnému cestování autobus, druhým prostředkem byl automobil, následovaný letadlem a vlakem. Řízené rozhovory potvrdili klady takového způsobu dopravy, mezi ně řadíme – cenu, pravidelnost, možnost odpočinku, servis. Klíčová je hlavně pro cizince mířící do migračních center – Prahy, Brna, Plzně, Českých Budějovic, Liberce, Pardubic, Hradce Králové a Ostravy. Všechna zmíněná města obsluhují autobusy společnosti Student Agency, kde probíhal výzkum formou dotazníkového šetření.

Česká republika se stala ze zdrojové země přes zemi transitní, zemi cílovou pro imigranty z různých zemí světa. Její postavení je unikátní. Poloha státu hraje klíčovou roli, přesto není k dispozici určitý koncept pro migraci a zkvalitnění pracovní síly ze zahraničí.

Bakalářská práce měla vytvořit charakteristiku imigrantů na území České republiky a odpovědět na otázku faktoru autobusové dopravy. Na tyto cíle alespoň částečně odpověděla. Přínosem je rozhodně základní nástin problematiky spojením pracovního trhu a povolení k pobytu, které k sobě neodmyslitelně patří. Je reprezentováno dvěma ministerstvy, která by do budoucna měla více spolupracovat na celkové migrační politice.

Seznam použité literatury

Bartoňová, D. 2010. Migrace a cizinci v České republice. [autor knihy] Fialová L. a kol. Burcin B. *Demografická situace České republiky, proměny a kontexty 1993 - 2008*. Praha : Slon, 2010, 5, stránky 85 -107.

Český statistický úřad. 2012. Cizinci v ČR. *Český statistický úřad*. [Online] 2012. [Citace: 17. leden 2012.] http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/kapitola/1414-11-r_2011-0900.

—, **2011.** Cizinci zaměstnanci evidovaní MPSV. *Cizinci v ČR 2011*. [Online] 2011. [Citace: 12. duben 2012.] [http://www.pardubice.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/6E0039A8C5/\\$File/111811k2.1.pdf](http://www.pardubice.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/6E0039A8C5/$File/111811k2.1.pdf).

—, **2010.** Počet evidencí na úřadech práce podle sekcí odvětvové klasifikace ekonomických činností CZ-NACE k 31. 12. 2010. *Cizinci v ČR 2011*. [Online] 2010. [Citace: 13. duben 2012.] <http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/tab/660026E823>.

De Blij, H., Muller, P. O. 1986. *Human Geography: culture, society and space*. 3., vydání. New Yourk : John Wiley & Sons, 1986. str. 485. ISBN: 0-471-82764-9.

Fellmann, J. D., Getis, A., Getis, J., Hawkins, M. J., Airriess, Ch. A. 2007. *Human geography: landscapes of human activities*. Boston : McGraw-Hill Higher Education, 2007. str. 553. ISBN 0-07-110602-2.

Horáková M. 2010. *Mezinárodní pracovní migrace v ČR, bulletin č. 24*. 1. vydání. Praha : Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2010. str. 61. 978-80-7416-054-7.

Horáková, M. 2006. *Zahranicní pracovní migrace v České republice dva roky po vstupu ČR do EU*. 1.vydání. Praha : Výzkumný ústav práce a sociálních věcí., 2006. str. 88. 80-87007-34-4.

International Organization for Migration (IOM). 2010. World migration report. Ženeva : International Organization for Migration (IOM), 2010. str. 272. ISBN 978-92-9068-590-6.

Jennissen, R., P., W. 2004. *Macro-economic determinants of international migration in Europe*. Groningen: University of Groningen : Groningen: University of Groningen. The Faculty of Spatial Sciences, 2004. str. 202. Vedoucí disertací práce Prof. dr. L. J. G. van Wissen, Prof. dr. ir. F. J. Willekens.. ISBN 90-3169-022-3.

King, R. 2007. *Atlas lidské migrace*. [překl.] Z anglického originálu přeložil Olehla Richard. 1. vydání. Praha : Mladá fronta, 2007. str. 192. ISBN 978-80-204-1706-0.

Knox, P., Marston, S., Nash, A. 2004. *Human geography: places and regions in global context*. Toronto : Pearson Prentice Hall, 2004. str. 577. ISBN 0-13-096886-2.

Krejčová, B. 2010. *Migrace lektorů svého mateřského jazyka*. Liberec : TUL, 2010. str. 126. vedoucí práce RNDr. Jaroslav Vávra, Ph.D.. diplomová práce.

Lucas, R.E.B. 2008. International Labor Migration in a Globalizing Economy. *Carnegie papers*. Washington, DC : Carnegie Endowment for International Peace, 2008. str. 23.

Massey, D.S. a kol. 1993. Theories of international migration: A review and appraisal. 19 *Population and Development Review*. 1993. číslo 3, stránky 431 - 466. v Knoblochová, K., Mezinárodní mobilita studentů v rámci vzdělávacích programů, 2011, str. 20.

Massey, D.S. 2003. Patterns and Processes of International Migration in the 21st Century. [Online] 2003. [Citace: 20. červen 2011.] <http://pum.princeton.edu/pumconference/papers/1-Massey.pdf>.

—. **1998.** *Worlds in Motion: Understanding International Migration at the End of the Millennium*. Oxford : Oxford University Press, 1998. str. 362. v Krejčová, B., *Migrace lektorů svého mateřského jazyka*, 2010, str. 23. ISBN 0-19-829442-5.

Mgr. Horáková, M. 2006. Trendy trhu práce a pracovní migrace. *Seminář MF fiskální vývoj ČR, cesta k přijetí eura*. Smilovice : Výzkumný ústav práce a sociální věcí, 2006. dostupné z: www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Horakova.ppt.

Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2012. Zahraniční zaměstnanost. *Integrovaný portál MPSV - zaměstnanost*. [Online] 2012. [Citace: 16. leden 2012.] http://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam.

Ministerstvo práce a sociálních věcí. 2011. Zaměstnanost - statistika zaměstnávání cizinců. *Integrovaný portál MPSV*. [Online] 2011. [Citace: 14. únor 2012.] http://portal.mpsv.cz/sz/stat/zam_ciz_stat_prisl/?stat=2000000000091&období=L&rok=2011&uzemi=0&send=send&piref37_1204418_37_1204416_1204416.pohled=1&piref37_1204418_37_1204416_1204416.xlsselect=vsechnocelkem&piref37_1204418_37_1204416_1204416.xslorder=.

Ministerstvo vnitra. 2010. Azyl, migrace a integrace. *Ministerstvo vnitra*. [Online] 2010. [Citace: 1. duben 2012.] <http://www.mvcr.cz/azyl-migrace-a-integrace.aspx>.

Ministerstvo vnitra České republiky. 2011. *Publikace pro cizince*. 1.vydání. Praha : Ministerstvo vnitra České republiky, 2011. str. 120. ISBN: 978-80-7312-067-2.

Ministerstvo vnitra. 2003. Usnesení vlády České republiky č. 55 z 13. ledna 2003. *Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců*. [Online] 13.. leden 2003. [Citace: 1. duben 2012.] <http://www.mvcr.cz/clanek/zasady-politiky-vlady-v-oblasti-migrace-cizincu.aspx>.

Oberg, S. 1997. Theories on inter-regional migration: An overview. In *H. H. Blotevogel & A. J. Fielding (Eds.), People, jobs and mobility in the new Europe*. Chichester, England : Wiley, 1997. stránky 3 - 22. v Knoblochová, K. Mezinárodní mobilita studentů v rámci vzdělávacích programů, 2011, str. 18.

Ravenstein, E.G. 1885. The Laws of Migration. *Journal of the Statistical Society of London*. ročník 48, 1885, Sv. číslo 2, stránky 167 - 235.

Rubenstein, J.M. 2010. *Contemporary Human Geography*. 1. vydání. Miami : United States of America: Prentice Hall, 2010. str. 384. ISBN 0321590031.

Sedláček, J. 2007. Migration types. *Wikipedie*. [Online] 2007. [Citace: 16. leden 2012.] http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Migration_types.svg .

Úřad práce ČR, kolektiv autorů. 2012. Fakta o práci v EU/EHP. *Integrovaný portál MPSV - EURES*. [Online] 2012. [Citace: 12. leden 2012.] http://portal.mpsv.cz/eures/prace_v_eu/fakta/fs_prace_pres_hranici_pendleri.pdf.

Vojtková, M. 2005. Teorie mezinárodní migrace. [Online] 2005. [Citace: 25. listopad 2011.] <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=253&lst=119>.

Z. Čermák, E. Jánská. 2011. Rozmístění a migrace cizinců jako součást sociálněgeografické diferenciacie Česka. *Sborník české geografické společnosti*. ročník 116, 2011, Sv. 4, stránky 422-439.

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů.

Zákon č. 40/1993 Sb., o nabytí a pozbytí státního občanství, ve znění pozdějšího znění.

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti a o změně některých zákonů.

Seznam obrázků

Obrázek 1: schéma migračních směrů	15
Obrázek 2: Schéma neoklasického mechanismu	20
Obrázek 3: Saldo migrace ve světě 1995 - 2000	23
Obrázek 4: mapa rozložení počtu cizinců registrovaných na pracovních úřadech ČR	39

Seznam tabulek

Tabulka 1: Stručný přehled migračních teorií od 19. století (převzato z: M. Vojtková, Teorie mezinárodní migrace, 2005)	17
Tabulka 2: Zaměstnanost cizinců - občané EU, EHP, a Švýcarska, 2000-2011 (stav k 31. 12.), upravila autorka.....	30
Tabulka 3: Dělení pobytu pro vstup občanů třetích zemí na území České republiky	46
Tabulka 4: Statistika dotazníkového šetření, zpracovala autorka, 2012	49
Tabulka 5: Rozdělení respondentů podle národnosti, zpracovala autorka, 2012	49
Tabulka 6: Počty respondentů podle doučení cizího jazyka, zpracovala autorka, 2012	50
Tabulka 7: Charakteristika osob se kterými byl prováděn řízený rozhovor, zpracovala autorka, 2012.....	55

Seznam grafů

Graf 1: Počet zaměstnaných cizinců v České republice v průběhu 2000 - 2011	28
Graf 2: Cizinci, kteří nepotřebují pracovní povolení	31
Graf 3: Cizinci s pracovním povolením	34
Graf 4: Pět nejčastějších státních občanství cizinců EU registrovaných na MPSV a jejich složení podle pohlaví, stav k 31. 12. 2011	36
Graf 5: Pět nejčastějších státních občanství cizinců EU registrovaných na MPSV a jejich složení podle pohlaví, stav k 31. 12. 2011	36
Graf 6: Věková struktura cizinců evidovaných MPSV; stav k 31. 12. 2010	37
Graf 7: Cizinci evidovaní na úřadech práce podle CZ-NACE, stav k 31. 12. 2010.....	38
Graf 8: Věková struktura respondentů, zpracovala autorka, 2012	50
Graf 9: Rozdělení respondentů podle délky pobytu na území ČR, zpracovala autorka, 2012	51
Graf 10: Důvody migrace do ČR, zpracovala autorka, 2012	52
Graf 11: Rozdělení cizinců podle ekonomického zaměření, zpracovala autorka, 2012	53
Graf 12: Dopravní prostředky k cestování mezi cílovou a zdrojovou zemí, Frekvence dojíždění do rodiště, zpracovala autorka, 2012.....	54

Přílohy

Příloha č. 1 – dotazník v českém jazyce

Dotazník k bakalářské práci

Mezinárodní pracovní migrace v České republice

Kateřina Rothová

TUL Aplikovaná geografie 2012

Dotazník je anonymní a jeho vyplnění slouží k pouze k účelům bakalářské práce.

Osobní údaje:

Pohlaví: muž

žena

Věk:

Místo narození:

(např. Česká republika, Liberec; Velká Británie, Londýn)

Otázky:

1) **Jak dlouho pracujete/žijete v zahraničí?**

(např. 1 rok, 5 a více let...)

2) **Jaké cizí jazyky jste se musel (a) naučit při práci v zahraničí?**

(např. čeština, angličtina, němčina, italština...)

3) **Bylo pro Vás složité rozhodnout se a odcestovat?**

Ano

Ne

4) **Proč jste se rozhodli odcestovat za prací do ČR:**

Vyberte:

Zdokonalení cizího jazyka

Zkušenosti

Vyšší příjem, finanční zázemí

Lepší uplatnění v oboru

Rodina, přítel (kyně)

Dopravní dostupnost

Jiné (prosím uveďte)

5) **Máte po celou dobu svého pobytu v zahraničí stálé zaměstnání?**

Ano (nezměnil (a) jsem zaměstnavatele)

Ne (změnil (a) jsem zaměstnavatele, zaměstnání střídám)

6) **Setkal (a) jste se během svého pobytu v zahraničí s překážkami nebo problémy při výběru/získání práce?**

Ano (můžete prosím uvést?)

Ne

7) **Co je podle Vás pozitivního/ negativního v zemi kde pracujete/žijete?**

8) **Jaký je obor vašeho zaměstnání?**

(např. školství, turismus, průmyslová výroba,...)

9) **Jak často se vracíte do svého rodiště?**

(např. 1x týdně, 1x měsíčně, 1x ročně ...)

10) **Jaký dopravní prostředek převážně používáte na cestě do rodné země?**

Auto

Autobus

Letadlo

Vlak

Jiné

11) **Je pro Vás rozhodující snadná doprava mezi zemí původu a Českou republikou?**

Ano

Ne (prosím uveďte důvod)

12) **Vrátíte se někdy zpět do vlasti? (prosím zdůvodněte)**

Ano

Ne

Nevím

Velmi Vám děkuji za vyplnění dotazníku k bakalářské práci o mezinárodní pracovní migraci.

Kateřina Rothová

Příloha č. 2 – dotazník v anglickém jazyce

Questionnaire for bachelor's work

International labor migration in the Czech Republic

Kateřina Rothová

TUL Applied Geography 2011

The questionnaire is anonymous and is used to fill in only for the purpose of the bachelor's work.

Personal data:

Gender: Male

Woman

Age:

Place of birth:

(E.g. Czech Republic, Liberec, Great Britain, London)

Questions:

1) **How long you work / live abroad?**

(E.g. 1 year, 5 years or more ...)

2) **What foreign languages have had learn to work abroad?**

(E.g. Czech, English, German, Italian ...)

3) **It was difficult for you to decide and go abroad?**

Yes

No

4) **Why did you decide to travel to work in the ČR:**

Select:

Improving foreign language

Experiences

Higher income, financial background

Better job in the field

Family, Friend

Transport accessibility

Other (please specify)

5) Do you have throughout your stay abroad by a permanent job?

Yes (not changed my employer)

No

6) Have you met during your stay abroad with obstacles or difficulties in selecting / getting a job?

Yes (please specify)

No

7) What do you consider it positive / negative in a country where you work / live?

8) What is the scope of your job?

(E.g. education, tourism, manufacturing ...)

9) How often do you return to your hometown?

(E.g. 1x a week, 1 month, 1 year ...)

10) What mode of transport mostly used on the trip to his native country?

Car

Bus

Aircraft

Train

Other

11) It is crucial for you ease of transportation between countries of origin and the Czech Republic?

Yes

No (please specific)

12) **You will return to their homeland sometime back? (Please give reasons)**

Yes

No

I do not know

Thank you very much for completing the questionnaire on the bachelor work on international labor migration.

Kateřina Rothová

Příloha č. 3 – tabulka dělení pobytu pro vstup cizinců třetích zemí na území České republiky

Dělení pobytu pro vstup občanů třetích zemí na území České republiky

druh pobytu	přechodný pobyt					trvalý pobyt	
	bez víza	krátkodobé vízum	dlouhodobé vízum	dlouhodobý pobyt	výjezdní příkaz	povolení k trvalému pobytu	
občané	tzv. bílá listina *	občané třetích zemí	občané třetích zemí	občané třetích zemí	občané třetích zemí	občané třetích zemí	
dobu pobytu	max. 3 měsíce *	max. 3 měsíce	nad 3 měsíce	nad 6 měsíců	odcestování	nad 5 let	
platnost	během 180 dní zde může pobývat 90 dní	možná územní platnost, prodloužení cizinecká policie	max. 6 měsíců, možnost prodloužit	určena druhem účelu pobytu	max. 60 dní	x	
specifika	bez možnosti zaměstnání	typ A (letištní vízum), typ C (turistika)	možnost zaměstnání, výpis z trestního rejstříku	předchozí dlouhodobé vízum, výpis z trestního rejstříku		zkouška z českého jazyka, výpis z trestního rejstříku	
podání žádosti	x	ambasáda nebo zastupitelský úřad ČR	ambasáda nebo zastupitelský úřad ČR	regionální pracoviště ministerstva vnitra	uděluje policie ČR	regionální pracoviště ministerstva vnitra	
doklad o zajištění ubytování	x	ano/potvrzení účelu cesty	ano	ano	x	ano	
doklad o zdravotním pojištění	x	ano/potvrzení účelu cesty	ano	ano	x	ano	
doklad o zajištění financí k pobytu	x	ano/potvrzení účelu cesty	ano	ano	x	ano	
poznámky	Pobyt za turistickým účelem, v součtu max. 3 měsíce v rámci Schengenu, * přehled zemí a podmínek dostupné z: http://www.mvcr.cz/clanek/migrac-e-novy-clanek-890951.aspx?q=Y2hudW09NWw%3d%3d					k podání žádosti je potřeba se osobně dostavit na regionální pracoviště, průkazy s biometrickými údaji	

Příloha č. 4 – mapový podklad: Cizinci evidovaní na úřadech práce a jejich struktura v krajích ČR, stav k 31. 12. 2011

